ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 32 (11936)
1969 оной февралиин 7, пятница
Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ КОМПАРТИНУУДАЙ ЦК-гай, ПАРТИИН КРАЙКОМУУД БА ОБКОМУУДАЙ СЕКРЕТАРЬНАРАЙ НЭГЭ ҺАРЫН КУРСА ДҮҮРЭБЭ

Союзна республикануудай компартинуудай ЦК-гай, партиин крайкомууд болон обкомуудай соёл сурталай хүдэлмэри даадаг секретарьнарай, мүн сэргэй соведүүдэй гэшүүдэй—сэргэй округууд болон флотуудай политическэ управленинүүдэй начальнигуудай нэгэ һарын курса КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна дээдын һургуулида болоод дүүрэбэ.

Курсада хабаадагшад КПСС-эй түүхын ба политикын, марксистско-ленинскэ философиин ба научна коммунизмын, политическэ экономиин, партийна байгуулалгын, соёл сурталай ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин шухала асуудалнуудые шэнжэлэн шудалаа.

Партийна комитедүүдэй соёл сурталай хүдэлмэриин дүй дүршэл хубаалдаха асуудалнуудта курса ехэ анхарал хандуулба.

«Коммунис байгуулалтада КПСС-эй бэелүүлдэг хүтэлбэрилхы үүргын улам дээшэлэлгэ», «Социалис ниитын харилсаанай хүгжэлтэ ба коммунис харилсаа болон дэбжэлтэ» гэһэн темэнүүдээр хэшээлнүүд үнгэргэгдөө.

Курсада хабаадагшад Кремль соохи В. И. Ленинэй хүдэлмэрилдэг байһан кабинет ба байрада, ленинскэ хаданууд та ошожо хараа. ВЛКСМ-эй ЦК-да, түбэй хэдэ хэдэн газетэнүүд ба журналнуудай редколлегинүүдтэй, мүн Москвагай театрнуудай артистнуудтай, кинематографистнуудтай, уран зураашадтай, уран зохёолшодтой, композиторнуудтай уулзаа. Курсада һурагшад «одо мүшэтэ» хотодо ошожо, замбуулинай баатарнуудтай уулзаба.

В.И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО—ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

100

«...УЛАД ХҮЛЭГҮҮД» ЗЭҺЭНХЭЙ

...р, машинануудые саг ...бариһанһаа хүдөө ажа...мэриин бүтэсэ яаха ар...дыдаг гээшэ. Тиимэ...нский» совхозой меха...ууд болон инженерно-тех...хүдэлмэрилэгшэдэй ажа...ое Сэлэнгын аймагай бү...ез, совхозуудай механиза...лалан абаһан байна.

...й колхоз, совхозуудаар ...рахада, трактор болон ...ахын машинанууд гол ...йнаар заһабарилагдажа ...

...лай механизаторнууд ...удые заһабарилха IV ...т түсэб 114 процент, ...166, ороохоной сеялкэ ...нент дүүргээ һэн. Теэд ...уйлаһанаараа һанаагад ...й. Хүдөө ажахын техни...рилтые болзорһоонь урид ...эр шиидэнхэйбди,—гэжэ ...совхозой МТМ-е даагша ...нов хэлэнэ.

...э Ленинэй, Карл Марк...манай нэрэмжэтэ колхо...тхникээс урагшатайгаар ...на.

— Трактор, машинанууд заһабарилагдажа гол түлэб дүүрээ. Үлөөд байһан жэжэ хэрэгсэлнүүдээ февраль һарада бэлэн болгохобди. Ажалдаа жэшээтэ һайнаар хандадаг механизаторнууд манайда олон. Илангаяа нүхэд Ван-Чжуй, Шаманин, Рябов тэгшэдые тэдэнэй дундаһаа онсолон тэмдэглэхээр,—гэжэ Тельманай нэрэмжэтэ колхозой инженер В. Сампилов мэдүүлбэ.

Гэбэшье энэ талаар зарим ажахыда дутуу дунда юумэнүүд үшөөл үзэгдэнэ. Запасной частьнуудай дуталдадаг дээрэһээ хэдэ хэдэн тракторнууд заһабарилагдантүй байһаар. Механизаторнуудта анхарал бага табигдана. Жэшээнь, Химнын совхозой Ацуулын, Цайдамай отделенинүүдһээ ерэһэн механизаторнууд байрагүйдэжэ, заримдаа мастерской соогоо хоноходшье ушар үзэгдэнэ. Эдэ дутагдалнууд дары усадхагдаха ушартай.

Ц. ДОРЖИЕВ,
манай корреспондент.

МАЛШАНАЙ ГАБЬЯА

Саһан бага, хүйтэн шанга. Иимэ даамай үбэлэй болоһые һанаха хүн үсөөн.

Орьёл торьёл уула хадануудай хоорондо үхэрэй томо байра, хашаа хорёонууд харагдаба. Фермэһээ саашаа ута сагаан тала, багз сага добо гүбээнүүд һунана.

Энэ үбэлжөөнэй эзэн — Ханда Шагдаровна Балуева набтаршаг аад, шүрбэһэлиг шамбай моринойгоо эмээл дээрэ нам һуугаад, хайнаг һүрэгөө байра тээшэнь залажа ябаба.

Саһа сабшажа намарай хагдаар амидардаг, тоһолиг үдхэн һүтэй хайнагууд энэ нютагта угаа таарадаг. Ханда Шагдаровна эдэ малые арбан табан жэлэй туршада харууһалжа, баян дүй дүршэлтэй болонхой. Арбан табан жэл. Хэлэхэдэ бэлэн. Теэд үбэлэй шэрүүн хүйтэнние нэгэшье үдэр гээнгүй, хээрэ эмээл дээрэ үнгэргэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ, зориг ехэ хэрэгтэй.

Юуб гэхэдэ, хайнаг мал харууһалхань нэгэ ондоотой. Үбэлдөө бэлшээриин муудажа, тэжээлэй хомордохотой адли тэдэнние ондоо һайн бэлшээридэ оруулаагүй һаашь, юутэршье нэгэ дороо тогтохотүй. Тэдэ мал эдеэлсэ бэдэржэ, хүнэй хүрэхын, олохын аргагүй газарнуудаар (зорюута тэрьедэһэндэл) оро һэегүй талиишадаг юм. Тиимэһээ үхэршэн намартаа ойн соорхой, хада уулын үбэр майла газараар ябажа, малаа хэзээ хаана бэлшээхэеэ бодомжолдог заншалтай.

Баһа хайнагай түл абахань онсо илгаатай, бэрхэшээлтэй. Хайнаг үнеэн хүнһөө буйда газар, буртаг шэрэнги бэдэржэ тугалладаг муу зантай. Энэ ушарта нютаг газарайнгаа үнгэ нюрууе, ориион тойронние табан хургандаал адли мэдэхэ хэрэгтэй. Мал бүхэнэй абари зангые шудалха гээшэ баһа тон шухала.

Санагын зон анханһаа бэрхэ малшад гэжэ миинтэ хэлсэддэгүй. Ханда эгээл эдэ'і нэгэн. Малые шадажа үдхэхэ заншалые тэрэ бүри баяжуулжа ябаһан шударгы, үнэн сэхэ хүн шуу.

Арба наһанһаа эхилжэ мал адуулжа һураа. Жэлэй дүрбэн сагта малай хойноһоо ябажа, ажалаа яһала һайн мэдэхэ болонхой.

Олон жэлдэ ажаллажа ябахадаа Ханда үхэршэн харууһалдаг малайнгаа ашаг шэмэ һайжаруулха, түл түрсыень гарзагүйгөөр томо болгохо арга хурга бодомжолжо ябадаг.

— Һарлаг, хайнаг малай һүниинь үлэмжэ ехэ тоһолигтой байжа, тугалайнь түлжэлгэдэ заримдаа һаад ушаруулдаг гэжэ ажаглаһан байнаб, — тээд Ханда Шагдаровна намдууханаар хөөрэжэ үгэбэ.— Үдхэн, үлэмжэ тоһолигтой һүн нарай тугалай хотодо шэнгэсэгүй ха гэжэ һанаад, хайнагуудайнгаа тугалнуудта үһаар шэнгэрүүлһэн һү уулгадаг болоһомни тад ондоо байгаа, тугалнуудни түргөөр түлжэжэ захалаа һэн. Хойшодоошье һайнаар томо болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ батадаа игэжэ харууһалатдаһан наян толгой хашарагуудые гүрэндэ тушаахада тобир таргануud байжа, дээдэ сэнгээр абтаа.

Ханда үхэршэн игэжэ совхозойнгоо зоотехник Сергей Банзаракцаев, малай врач Дмитрий Будаев гэгшэдтэй ажал тухайгаа зүбшэжэ, бэе бэедээ туһа хүргэжэ байдаг заншалтай.

И. НЕЧАЕВ.

Захаамин.

СҮҮДХЭ СОО— МЯНГАН КИЛОМЕТР

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдэ станциин депогой коллектив ашаа шэрэһэн хүсэтэ локомотивуудай гүйлэлые улам түргэдхэхын тула ехэхэн оролдолго гаргана. Ашаатай поезднуудые сүүдхэ соо мянган километртэ ябуулха зорилго машинистнүүдэй урда табигданхай.

—Һаяхан 2823 номертой поездые жолоодоһон машинист Лазарь Котенков Улаан-Үдэһөө Мысовая станци хүрэтэр ашаа шэрэжэ гараад, хараалһан болзорһоо урид хүрэжэ ерэбэ. Игэжэ энэ машинист хамаг шадабари мэргэжэлээ зүбөөр хэрэглэжэ, түрүүшын рекорд тогтообо. Эндэ диспетчерэй, вагон, локомотивуудые заһабарилдаг слесарьнүүдэй габьяа ехэ. Бултадаа нэгэл һанал бодолтойгоор ажаллахадаа, амжалта түйлахал ёһоороо түйлана.

Һүүлшын үедэ машинистнүүд Аркадий Часовников, Владимир Брохов гэгшэд мүн лэ сүүдхэ соо мянга, мянгаһаа дээшэшье километртэ ашаатай поезднуудые жолоодожо шадаха байһанаа харуулаа.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө мүрысөөн түмэр замшадай дунда улам үргэдэһөөр. Улаан-Үдын локомотивна депогой машинистнууд энэ тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябалсана.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ГАЗАР АЖАЛ ЭРХИЛДЭГ ЭРДЭМТЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын эрдэмэй бүхэсоюзна академиин сесси Москвада февралиин 5-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Сессидэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1968 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхын тула эрдэм наукын бэелүүлхэ зорилгонуудые, ороной байгаалиин экономическа зононуудтахи хүдөө ажахые ойрын 10—15 жэл соо хүгжөөхэ шэглэлнүүд тухай дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэнэ. Эдэ дурадхалнуудые бэлдэлгэдэ эрдэм-шэнжэлгын 60 гаран эмхи зургаанууд—бүхэсоюзна, республиканска зононуудай ба түс түс һалбаринуудай институдууд хабаадаа.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1966 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ олон жэлэй хараа түсэбүүд тушаа дурадхалнууд түрүүшынхеэ зохёогдоо. Хүдөө ажахын, тэрэнэй зарим һалбаринуудай хүгжэхэ шэглэлнүүд болон эршэ темпнь, үйлэдбэри нарижуулха онол хараанууд тодорхойлогдоо.

Социалис байгуулалтын жэлнүүдтэ, илангаяа партиин ЦК-гай октябриин (1964 оной), мартын (1965 оной) Пленумүүдһээ хойшо үнгэрһэн хугасаа соо манай хүдөө ажахын түйлаһан амжалтанууд ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент Н. Н. Александровай элидхэл соо, сессидэ хабаадагшадай хэлэһэн үгэнүүд соо тэмдэглэгдээ. Гэхэтэй хамта, хүдөө ажахын продукци саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ хэрэг имагтал интенсификациин ашаар хангагдажа болохо гээд эрдэмтэд тэмдэглэбэ. Тиимэһээ хүдөө ажахые материальна ба техническэ талаарнь хангалга нилээд һайжаруулагдаха ёһотой болоно. Хими хэрэглэһэнэй, үйлэдбэреэ бүхы талаарнь оньһожоруулһанай, газараа һайтар үһалһанай үндэһөөр бүхы тарилгануудайнгаа ургаса, малай ашаг шэмэ, ниитын ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлүүлжэ болохо байна.

Ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа, тарилгынгаа талмайе зүбөөр хубаарилха асуудалнуудта сесси дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ асуудалаар эрдэмтэдэй оруулһан дурадхалнууд соо бусадшье ургамалнуудай—наран сэсэг, хартаабха, овощ, лён ургуулха гол районууд тодорхойлогдоо. Мал ажалай һалбаринуудые тусхай мэргэжэлтэй болгохо ба хубаарилха талаар горитой хубилалтанууд хэгдэхээр дурадхагдаа. Хүдөө ажахын хүгжэхэ түлам газартай холбоогүй олохон һалбаринуудынь бэеэ даанхай болгогдожо, промышленна аргаар хүгжөөгдэхөөр хараалагдаа. Техникэ заһабарилха, барилга хэхэ, үтэгжүүлгэ зөөхэ ба оруулха талаар энэ хэмжээн бэелүүлэгдэнхэй.

Колхоз болон совхозуудые үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдээр, илангаяа фермэнүүдые оньһожоруулха машинануудаар хангаха асуудал зүбөөр шиидхэгдэхэ ёһотой гээд сесси дээрэ үгэ хэлэгшэд мүн лэ заагаа.

Колхоз, совхозуудай гол баялигай —газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ ба сабшалангуудаа һэйнаар хэрэглэхэ зорилго шухала байһаар гэжэ тоологдобо. Үһалагдадаг ба хатаагдаһан газарай талмайе эрид үргэдхэхэ, газарай хүрьһэнэй үһанда нуража һалхинда үлеэгдэжэ муудаха ябадалтай тэмсэл шангадхаха, органическа ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хүрьһэндэ ехээр оруулха хэмжээнүүд хараалагдаа.

ВАСХНИЛ-ай академигүүд Г. М. Лоза, Н. Н. Синягин, П. Н. Листов, А. И. Бараев, М. И. Хаджинов, УССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо В. Ф. Зубенко, СССР-эй мелиорациин ба үһанай ажахын министрэй орлогшо Б. А. Кудрин, академик П. П. Лукьяненко болон бусад элидхэл тушаа үгэ хэлэбэ.

ВАСХНИЛ-ай сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

(ТАСС-ай корр.).

ЧССР-эй ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТР МОСКВА ЕРЭБЭ

ЧССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Ян Марко Советскэ правительствын уряалаар февралиин 5-да албанай хэрэгээр Москва ерээ.

(ТАСС).

...ОНИДЫНЬ ҺҮТЭЙ

...хозойнгоо гол һалбари боло...иин ажалые хартанаагайхяд ...бури хүгжөөнэ. Нооһо, ...ой мяха абаха табан жэ... түсэб байгша оной ноябр...—ло дүүргэгдэхээр хараа...а. Колхозойнгоо түс һалба...нууд түргөөр хүгжөөхэ хэ...битаяа оруулһан хонишон ... Чойдоновой даадаг отарын ...жэлэй дүрбэн сагта тобир ...байдаг. Арбадахи жэлээ хонишоноор ажаллажа байһан нүхэр Чойдоновой отарын эхэ хонид хурьгалһанайнгаашье удаа шадалаа буураагүй.

Саг соонь хурьгадаа илгажа, искусственна аргаар үрэжүүлгын хаһа болотор эхэ хонидоо бэлшээн таргалуулжа шадаа. Доржо Чойдоновичой отарадаа тэжээл бэлдэхэ үедэ Валя Доржиева хонидоо һайн бэлшээридэ адуулжа, улам бүри таргалуулаа. Хээлитэй болоһон эхэ хонид нарин нягтаар харууһалагдадаг һэн. Хонидойнгоо хээлиин ехэ болохо бүри Чойдоновтон тэдэнэй харууһа һайжаруулдаг байгаа. Октябриин хуушаар хонидынь талха тарьянай зүйл эдижэ эхилээ.

Һайнаар харууһалагдаһан энэ отарын хонид һү ехэтэйгээр түрэнэ.

— Эхирлэһэншье хонид хурьгадаа сахлаана,— гэжэ нүхэр Чойдонов хөөрэнэ.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүсхэл һайшаан дэмжээд, тэдэнэр харууһалжа байһан 520 эхэ хонидһоо 500 хурьга абажа, гарзада оруулангүй түлжүүлхэ зорилготой. Энэ отарынхидай ажал тухай эндэхи зоотехник Б. Б. Хандажапов игэжэ хөөрэнэ:

— Хони, хурьгадаа саг соонь эдеэлүүлхэ, үһалха, элдэб минеральна тэжээлээр хангахаһаа гадна, эндэхид ариг сэбэрые нарин нягтаар сахидаг. Хурьгадынь булта тобир дорюун.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хонишод **Д. Ч. Чойдонов, В. Д. Чойдонова.**

К. ГАБАЕВ.

Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхоз.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлээ

ҮТЭГЖҮҮЛГЫН ШЭДИТЭ ХҮСЭН

...мунис партиин Центральна ...тэй октябриин Пленум дээ...дөө ажахын шухала асуу...уд зүбшэн хэлсэгдэһэн. Пле...й хүдэлмэридэ хабаадагшад ...ай ургаса ойрын жэлнүүдтэ ...центнерээр дээшэлүүлхэ гэ...тоохон байна.

...талаар һүүлэй гурбан жэл...нагай колхоз, совхозуудта ...ехэ ажал хэгдээ. Ажахы...й тарьялангай хүрьһэндэ ...дээрэ 4766 тонно аммиа...үһан, 760 тонно хуурай ...500 гаран тонно фосфор ...лһон байна. Жэл бүри ... дотор 10 мянган гектар ...ангай газар үтэгжүүлэгдэ...энэнэй ашаар һүүлэй жэл... тарьянай тогтуууритай ур...гэ жэндээр абтадаг болоо. ...зэ эдэ жэлнүүдтэ тарьянай ...а 17 процентээр, хартаабхын ...24 процентээр дээшэлһэн. ...льна үтэгжүүлгэ хүрьһэн...уулһанай ашаар тарьянай ...хахадаарнь дээшэлүүлжэ ...байһые үнгэрһэн жэлнүү...дүршэлтанууд гэршэлнэ. Га... хүрьһэндэ минеральна ...үлгэнүүдые оруулжа, бо...эй, элдэб хорхой шумуул...ай, ургамалай үбшэнүүдтэй ...ын тула химическэ бодо...е хэрэглэжэ, тарьянай урга...эшэлүүлжэ болохые аймагай ...аторнууд олон жэлэй ажаглалтанууд дээрэһээ ойлгожо абанхай.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй экономическа болон техническэ талаараа ашаг ехэтэйнь мэдээжэ. Жэшээнь, аммиагай үһа тарьялангай хүрьһэндэ оруулхада, газар энэ бодосоор баян боложо, ургамал нэгэ жэндээр бултайжа, саашадаа ехэ һайнаар ургадаг байна. Гадна энэ үтэгжүүлгын ашаар газарай хүрьһэ эдидэг нарин шара хорхойнуудые хюдажа болоно. Энэ аргаар иимэ хорхойнуудые бултыень хюдахаар. «Сибиряк» колхозой Елань гэжэ газарай хүрьһэндэ хэдэн жэлэй саада тээ нарин хорхойнууд дүрбэлжэн метртэ 16 хүрэтэрөө олоншорһон юм. Газарай хүрьһэндэ табан жэлэй туршада соо жэл бүри аммиагай үһа оруулһанай ашаар мүнөө нэгэншье хорхой үгы болонхой.

Энэ үтэгжүүлгын экономическа талые хараха болоо һаа иимэ. Туранай, Саянай совхозуудай, «Сибиряк» колхозой тарьялангай хүрьһэндэ аммиагай үһа оруулхада гектарай дунда зэргээр 6 түхэриг 44 мүнгэн гаргашалагдаһан байжа, ургасань гектар бүриин дунда зэргээр 2-3 центнерээр нэмээ. Игэжэ ажахынууд гектар тарьяланһаа 17—26 түхэриг сэбэр олзо олоһон байна.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые холижо хүрьһэндэ оруулхада ашаг туһань бүри ехэ байдаг юм. Энээние үрэһэ туршадаг Түнхэндэхи участок дээрэ хэгдэһэн хүдэлмэри гэршэлнэ. Эндэ «Скала» гэһэн сортын шэниисэ азот, фосфор, кали холижо оруулһан хүрьһэтэй газарта тарихадань, дүрбэн жэл соо ургасань гектарай 7,3 центнерээр дээшэлээ.

Аммиагай үһые нэгэ газарта таһалгаряагүй оруулжа байхада, хүрьһэн энэ бодосоор угаа баян боложо, тарьян эдеэшэжэ урдихэеэ болино. Игэжэ зарим ажахынууд хуудалдаха тарьяа ехээр гээнэ. Жэшээ болгон «Сибиряк» колхозые нэрлэхэдэ болоно. Нёдондо игэжэ энэ ажахын 40 тонно тарьян хуудалдан абтабагүй. Иимэ ябадалые «Восточные Саяны» колхоз болон бэшэшье ажахынуудта хаража болоно.

Энээн дээрэһээ аммиагай үһантай хамта гектарай 45 килограмм фосфорно үтэгжүүлгэ холижо хүрьһэндэ оруулалсаха болоодоно гээшэ ааб даа. Зүгөөр ажахынууд энэ хэмжээ баримталангүй гектарта ойролоо 8—10 килограмм фосфорно үтэгжүүлгэ холижо оруулна. Гэхэтэй хамта хүрьһэндэ калийна үтэгжүүлгэ оруулагданагүй. Хартаабха, куузику болон овощ тариһан газарай хүрьһэн энэ үтэгжүүлгээр ехэ дуталдадаг байна.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хүрьһэндэ оруулха болзор баримталагданагүй. Аммиагай үһа, мүн хуурай минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хабартаа тарилгаһаа урид хүрьһэндэ оруулдаг гээшэ ааб даа. Түнхэндэ хабартаа шииг нойто банатай байдагынь бүгэдэндэ мэдээжэ. Имэл дээрэһээнь хабар хүрьһэндэ оруулагдаһан аммиагай үһанай шанарайнь 50 процент хооһоор һалашана. Харин фосфорно үтэгжүүлгэ ургамалда ямаршье тэжээл үгэнгүй, шииг нойтоной оротор хүрьһэндөө хэбтэнэ. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые газарай шииг нойтоор баян байхада, намарай паар хахалһанай һүүлээр оруулхада ашаг ехэтэй гэжэ олон жэлнүүдэй ажаглалтанууд харуулаанхай.

Химическэ бодосуудай ашаар ургамалнуудые элдэб хорхой шумуулһаа, буртаг үбһэнһөө, хулганаа, зумбараанһаа, үбшэнүүдһээ хамгаалха хэрэг ажахынуудта хүсэд анхарагданагүй. Аймаг дотор хамта дээрээ 30 мянган гектар тарьялангай үрэһэн хорлогдохо аад, ойролоо 20,3 мянган гектарайхи хорлогдоно. Нёдондо жэл ойролоо 8 мянган гектарта хорон сасагдан, буртаг ногооноһоо сэбэрлэгдээ һэн. Түсэбэй ёһоор 20 мянган гектар тарьялан игэжэ элдүүрилэгдэхэ байгаа. Хартаабха тариһан газар дээрэ хорон ойролоо сасагданагүй. Энээн дээрэһээ хартаабхын ургажа байхада элдэб үбшэн халдана.

Аймагай ажахынууд овощ тон бага газарта таридаг. Имэл хаданиинь овощ тариһан газар комплексно аргаар элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэ, буртаг үбһэнһөө, хорхой шумуулһаа, үбшэнүүдһээ хамгаалха арга байхагүй. Экономическа талаараа олзогүй дээрэһээнь ажахынууд овощ тариха, хуряаха, үтэгжүүлгэ оруулха, хоро сасаха машинануудые худалдажа абанагүй. Тиимэһээ ажахынуудта гансал капуста ургуулагдадаг байна. Энэнэйнь ургаса бага. Аймагта овощ ондоо областьнуудһаа асарагдана. Ажахынуудай теплицэнүүдые барижа, овощ ургуулдаг болохо асуудал шиидхэхэ саг тулажа ерэнхэй.

Газар тарьяланда хими хэрэглэхэ талаар аймагай материальна бааза ехэ. Теэд мүнөө болотор «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Култугай магазинда минеральна үтэгжүүлгэ болон химикадуудые ашаха хэрэг оньһожоруулагдаагүй байһаар. Ашаа тээлгын гараар хэгдэдэг дээрэһээ ехэ саг ошоно, гаргашань дээшэлнэ. Ажахынуудта минеральна үтэгжүүлгэ хадагалха складуудай үгы дээрэһээ энэ үнэтэ хэрэгсэл ямаршье технологигүйгөөр автомашинаһаа сэхэ хүрьһэндэ оруулагдана. Гадна хабар, намартаа үтэгжүүлгэ зөөхөөр түхеэрэгдэһэн тусхай кузовтай автомашинанууд олдолсогүй.

Ерэхэ жэлнүүдэй ургаса ехээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. Хүрьһэндэ гансал минеральна үтэгжүүлгэ оруулан энэ зорилго бэелүүлхын аргагүй. Имэл дээрэһээнь тарьялангай газар дээрэ наг шэбхэ, торф гаргаха бологдоно. Мүнөө ажахынууд наг шэбхэеэ малай байраһаа сэхэ тарьялан дээрэ гаргана. Игэжэ наг шэбхэ зөөхэдэ ехэ азот үгы болошодог. Наг шэбхэ хадагалха сарайнуудые барихэ тэһэн хөөрэлдөөн эхилһээр үнинэй. Энэ асуудал шиидхэгдэхээр болоо.

Торфые минеральна үтэгжүүлгэнүүдтэй холижо, компост болгохо хэрэг аймаг дотор муугаар табигданхай. Эндэ иимэ торфо-минеральна компост бэлдэхэ завод байгуулха шухала. Энэ үтэгжүүлгэ ажамидаралай шэдитэ хүсэтэй. Саянай совхоздо Харбладуул гэһэн газарай хүрьһэндэ торфо-минеральна үтэгжүүлгэ оруулһаниинь тарьянай ургаса гектарай 22 центнертэ хүрэһэн юм. Харин үтэгжүүлээгүй газарһаань гектарай 14 центнер тарьян хуряагдаа.

Эдэ бүхы асуудалнууд түргөөр шиидхэгдэхэ ёһотой.

С. СОТНИКОВ,
агроном.

АМЖАЛТАТАЙ ЯБАНА

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө орон дотор дэлгэрһэн бүтэдэ арадай мүрысөөндэ оролсожо, Туранай совхозой ажалшад шэн зоригтойгоор хүдэлжэ байнхай.

Совхознай үнгэрэгшэ ажахын жэлые урда жэлнүүдтэй жэшэхэдэ нилээд һайн үрэ дүнтэйгөөр дүүргээ. Гүрэндэ һү тушааха түсэб хоёр дахин үлүүлэн дүүргэгдэжэ, мяха, нооһоной шье түсэб бэелүүлэгдэһэн байна.

Ажалай амжалта хүдэлмэришэн хүнэй гарта бшуу. Аймаг соогоо түрүүлжэ ябаһан һаалишадай зэргэдэ энэ совхозой омогорхол болоһон Анна Ангархаева, Анна Самбарова гэгшэд оролсоно. Тэдэнэр 1968 ондо үнеэн бүриһөө хоёр мянган литр һү һаабад. Тиихэдэ мал шахан таргалуулха гүүртын хүдэлмэришэн, коммунист Лопсон Намсараевич Ихенеев 141 үхэр харууһалжа, толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэ соо 818 граммаар нэмээгээ.

Саашадаашье малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ арга боломжонууд эндэ бии. Жэлһээ жэл бүри малай байра олоор баригдана, үбһэ тэжээл элбэгээр абтадаг болоно ха юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ ногооной һайнаар ургаһан дээрэһээ тэжээл элбэг абтаа һэн. Тиимэһээ энэ жэл һүн, мяхан, нооһон нёдондонойхиһоо һураггүй ехээр абтахаар хараалагдана.

Нёдондо энэ совхоз мяхалиг мал үсхэбэрилхэ шэглэлтэй ажахы болгогдоо һэн. Тиигэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахыгаа шэнэ гуримтайгаар эхилжэ захалаа.

Г. КИМОВ.

Түнхэн.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАН

МУХАР-ШЭБЭР. Эндэ Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн бэлэдхэлдэ зорюулhан научно-теоретическэ конференци болобо. «Социализм ба коммунизм байгуулгын үедэ Коммунис партиин бэелүүлхэ хүтэлбэрилхы үүргэ тухай В. И. Ленинэй hургаал» гэhэн элидхэл КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Н. И. Малыгин хээ.

Гадна хэдэн нэмэлтэ элидхэлнүүд энэ конференци дээрэ хэгдээ. Мухар-Шэбэрэй дунда hургуулиин эхин организациин секретарь Е. Т. Веретельников коммунис байгуулалтын үедэ Коммунис партиин хүтэлбэрилхы үүргын улам хүгжэхэ тухай партиин XXIII съездын заабари тушаа, КПСС-эй райкомой секретарь Н. Ц. Нимаев партийна хүтэлбэрилэгшын шэнжэ тухэл тухай, КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ И. Е. Крупенников партийна, гүрэнэй журам бэхижүүлхэ тушаа В. И. Ленинэй hургаалда үгэнүүдээ зорюулба.

Тус конференциин хүдэлмэридэ агитколлективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон комсомолой hуралсал эрхилдэг пропагандистнар, «Знание» бүлгэмэй эхин эмхинүүдэй түрүүлэгшэнэр, КПСС-эй райкомой лекторнуудай бүлэгэй гэшүүд, партийна эхин организацинуудай секретарьнар — хамтадаа 100 гаран хүн хабаадаба.

Конференциин hүүлдэ «6-ое июля» гэжэ кинофильм хараба.

Р. ПОЛУСУРОВ.

ЭЭЛЖЭЭТЭ ХЭШЭЭЛ

Партиин райкомой бюрогой тогтоолой ёhoop партийно-ажахын эдэбхитэдэй hургуули Ахын аймагта байгуулагдаhан юм. Мүнөө хоёрдохи жэлээ тэрэ hургуули хүдэлнэ. Энэ hургуулида колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, бригадирнууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд hуралаг.

Тус hургуулиин ээлжээтэ хэшээл hая болобо. Хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Гармаев М. Ц. Казахай ССР-эй Уралай областьдо мяхалиг мал үсхэбэрилдэг дүй дүршэлые аймагай ажахынуудта хайшан гэжэ хэрэглэхэ, нэбтэрүүлхэ хэмжээнүүд тухай hонирхолтой элидхэл хээ. Тэрэ өөрөө үнгэрhэн жэлэй hүүл багаар республикын бүлэг түлөөлэгшэдтэй Казахстан ошолсоhон, тэндэхи зарим ажахынуудай ажал хүдэлмэритэй танилсаhан юм.

В. ГАЛСАНОВ.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой коллектив В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоод, амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Түрүүшүүл эндэ олон. Слесарь-хабсаргагша Раиса Ухова үдэр бүринингөө нормые 110 процент дүүргэдэг юм. Зураг дээрэ: Р. Ухова.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

БИБЛИОТЕКЫН ХЭРЭГЭЙ ЭХИН ДЭЭ

Ленинэй зохёолнуудые шэнжэлhэн хүн бүхэн нэгэ иимэ ушарта анхаралаа хандуулдаг байха: агууехэ вождьмнай зохёолнууд, бэшэгүүд соогоо «библиотекэ» гэжэ үгэ нэгэтэ бэшэ дурдаhан байдаг. Өөрынь hайн мэдэхэ хүнүүдшье hанамжалхадаа, Ильич хаанашье ябахадаа библиотекэ заал hаа hурагшалдаг, тэндэ hуужа хүдэлдэг байhан гэжэ заадаг.

Гимназида, удаань университедтэ hураhан жэлнүүдтээ Владимир Ульянов Симбирск хотын Карамзинска ниитын, Казаниин университедэй, хотын библиотекэнүүдэй уншагшань байhан. 1893 оной сентябрьhаа 1895 оной декабрь хүрэтэр Петербургын олоной библиотекын саг үргэлжын уншагша байхаhаа гадна, сүлөөтэ—экономическа общестын библиотекэ соо, тэрэшэлэн Большой Морской үйлсэдэхи номой магазинай дэргэдэхи уншалгын зал соо ходо ородог байhан.

27 наhатай Ленин сүлэлгын газарта ошожо ябахадаа, 1897 оной мартын 4-hөө апрелиин 30 хүрэтэр Красноярскда тогтоhон намтартай. Энээхэн хугасаа соо Красноярск хотодо байхадаа, Юдинэй суута библиотекэдэ нэгэтэ бэшэ ороhон юм.

Ленин хилын саана байха үедөө ехэ эхэ номой сангуудта хүдэлмэрилдэг бэлэй. 1895 ондо түрүүшынхеэ хилын саана гараад, хоёр долоон хоногой туршада Берлиндэ байха зуураа, императорска библиотекэдэ ороhон байдаг. 1902 оной апрелиин 21-дэ Лондондохи Британска музейн директорэй нэрэ дээрэ В. И. Ленинэй үтэhэн мэдүүлгэ мүнөөшье бии юм. Музейн уншалгын залда орохо билет үгэхыень тэрээн соогоо гуйhан байдаг.

Ленин бүхы наhан соогоо Россин, Баруун Европын дүшэ гараи элдэб библиотекэнүүдэй уншагша байгаа гэжэ тодорхойлогданхай. Тэрэ тоодо Англиин, Австриин, Германиин, Франциин, Швециин болон Швейцариин библиотекэнүүд ороно.

Ленин юрын уншагша байгаа бэшэ юм. Библиотекэнүүдэй ажал фүшаа hонирходог байгаа,—гэжэ Н. К. Крупская бэшээ бэлэй.

Ленинградта вождиин нэрэтэй нягта холбоотой хоёр библиотека бии. Россин гүрэн дотор соёл культура хүгжөөхэ хэрэгтэ тэдэ гайхамшаг ехэ габьяатай. Мүн Совет засагай үедэ библиотекын хэрэгэй хүгжэлгэдэ эдэ библиотекэнүүд ехээр нүлөөлhэн байха.

1891, 1894 онуудта залуухан Ленин Петербургын Наукануудай академиин дэргэдэхи библиотекэдэ ерэжэ хүдэлдэг байhан. Урда тэнь хаанта засагаархидта саазалуулhан студент, Ленинэй аха Александр Ульянов тэндэ орожо, ном уншадаг байгаа. Ямар номоор hонирходогбта гэhэн хүсэнэгтэ өөрынгөө гараар: «Политическэ экономи болон статистикаар» гэжэ Ленин бэшэhэн байдаг. Хожомыншье Ильич энэ, Россин эгээл ехэ номой санда ородог hэн.

Оролой түрүүшын революциин үеэр хаанта Россида хорюултай номууд энэ библиотекэдэ хилын саанаhаа эльгээгдэдэг байhан. Орол орондоо партийна литературын сан байгуулха зорилго табиhан Владимир Ильич энэл библиотекэдэ нюуса, хорюултай номуудые эльгээжэ байхыень нютагай бүхы партийна организацинуудта, мүн хилын саанахи эмхинүүдтэ дурадхадаг hэн.

1907 ондо Куоккалада (Петербург шадар) Ленинтэй уулзаад, Наукануудай академиин дэргэдэхи библиотекэдэ нюуса, хорюултай номуудай таhагай нээгдэhэн тухай дуулгаhан В. Бонч-Бруевич хожомынь иигэжэ бэшээ hэн:

«Энээн тухай соносходоо, Ильич ехэтэ hонирхоhон, анхарал хандуулhан юм. Байрадаа Надежда Константиновнае дуудажа, ушар удхыень ойлгуулаад, эмхи зургаануудтай харилсахадаа, энэ библиотекэдэ хоёр хэhэг ямаршье hаань ном эльгээжэ байхыень захихые гуйгаа hэн. Өөрынгөөлтье номууд сооhоо хадые шэлэжэ абаад, дамжуулхыемни намда үгэхэ зуураа, энэ минии хубита гээшэ гээ бэлэй».

Ленин хоёрдохёо хилын саана гарахадаа, хэлэhэн үгэеэ мартаагүй юм. Финлянди, Швейцари болон Европын бусад оронуудhаа Наукануудай академиин библиотекын гар бэшэгэй таhагай нэрэ дээрэ ородоор хэблэгдэhэн элдэб номууд орожо байгша hэн. Тэдэниие өөрөө Ленин, үгышье hаа, хани нүхэдынь эльгээгшэ бэлэй.

Февралиин революциин hүүлээр хилын саанаhаа бусажа ерэhэн Ленин Наукануудай академиин библиотекын дэргэдэхи нюуса, хорюултай номуудай хубк заяан тушаа Бонч-Бруевичhэ асууhан байха. Нэгэтэ өөрөө тэндэ ерээд, хоёр час тухай байhан, газетэ ба журнальна таhагуудыень хараhан юм.

Ленинградай нүгөө ехэ библиотекэ болохо Салтыков-Щедринэй нэрэмжэтэ олоной библиотекын уншалгын залай хана иимэ дурасхаалта бэшэгтэй самбар бии.

«...1893—1895 онуудай үеэр Владимир Ильич Ленин эндэ хүдэлдэг байгаа». «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй союз» гэжэ эмхиин хэрэгээр 1895 оной декабрь соо хиналтада абтаад байхадаа, Ленинэй энэ зал соо хүдэлхэ аргагүй болоhониинь ойлгосотой. Хожомынь Ильич энэ библиотекэдэ бэеэрээ орооогүйшье hаа, холбоо барисаагаа таhалдаггүй байгаа.

Октябриин зэбсэгтэ восстаниин боложо байhан шахардуу шанга сагташье Ленин библиотекэнүүд тухай мартаагүй юм. Үбэлэй ордон абаhанай хойто hүни арадай гэгээрэлэй комиссараар hаяхан томилогдоhон Луначарскида иигэжэ хэлэhэн байдаг:

— Нэн түрүүн библиотекэнүүдтэ анхаралаа хандуулхые оролдогты... Үргэн ниитэ зондо ном хүргэхэ тон шухала. Россин хизаар бүхэндэ манай номые шадаал hаа олоор эльгээхэ хэрэгтэй.

Октябриин революциин илаhанай удаа оройдоол хэдэхэн хоноод байхада, «Петроградай олониитын библиотекын зорилгонууд тушаа» гэhэн тэмдэг—бэшэг Ленин бэшэhэн юм. Энэ бэшэгынь хожомоо бүхы совет библиотекэнүүдэй хүдэлмэриин гол заабари болоhон байна.

• • •

Мүнөө Советскэ Со... бүхэндэ, тосхон бүхэнд... тай, байра байдал hайн... текэнүүд бии. Завод, ... hургуули, эрдэм-шанжа... соёлой байшан болон ... клубуудай дэргэдэшье би... нүүд олон.

Тусхай шэглэлтэй ... библиотекэнүүдтэ ажал... гэжэлтэд бэлдэгдэнэ.

Совет библиотекын ... эхиие Владимир Ильич ... биhан намтартай. Тэрэ ... мүнөө арадай аша түhа... лагданхай.

А. НЕПОМНЯ...
АПН-эй корресп...

КАЗАНЬ. Университетэй актова зал соо 1887 оной декабрьда студентнэрэй революционно... рүүшын суглаан болоо hэн. Гүлмэрхэн Владимир Ульянов тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадаа... дээрэ: бүлэг студентнэр актова зал соо. ТАСС-ай...

ХОНИШОН СОЛОЁО ДУУДУУЛНА

Тоёоной тала майла, хүнды гүбээнүүдээр зургаан зуу гаран меринос хонид үбэл зунгүй миралзан бэлшэдэг. Энэмнай Нима Дамбаевич Цыреновэй даадаг hүрэг гээшэ. Нүхэр Цыренов хонишон болоhоор үнихэнэй болоо. Ажал хэрэгээ hайн мэдэдэг, бэрхэ малшан даа. Мүнөө тус hүрэгтэ 624 толгой хурьгалха хонид.

Январь hарын гарахаhаа хойшо Цыреновэй харууhалжа байдаг хонид олоороо хурьгалжа эхилбэ.

— Энэ hарын 3-hаа эхилжэ хонидни түрэжэ байна. 17 хоног соо 257 хурьгатай болооб. Гарзашье болоогүй. Мүнөөдөө хүдэлмэри hайн лэ ябажа байна. Энэл зэргээрээ байгаа hаа, 100 хонин бүриhөө 100 хурьга абахадаал болохоб,—гээд Нима Дамбаевич хэлэбэ.

Энэ нүхэр абаhан уялгаяа дүүргэхэл хүн. Ажалша гээшэнь аргагүй. Сүүдхын 12 часынь лаб лэ хүл дээрээ ябажа гараха. Тэрэнэй мал hайхан үбhөөр, обёосой hолоомоор дуталдаа гэжэ байгаагүй. Тиихэдэ хонин бүридэ 300 грамм концентрат элдүүлнэ, садатарнь үhална ааб даа.

— Обёосой hолоомо кукурузатай холижо, силос болгон дарахада, хонид ехэл дуратайгаар эдидэг. Илангаяа хурьгалhан малда иимэ тэжээл үгэхэдэ бүришье hайн байдаг,—гэжэ энэ хонишон манда хөөрэнэ.

Нима Дамбаевич Цыренов түрүү малшадай дүй дүршэл hайса шудалдаг. Жэшээнь, Сэлэнгын совхозой түрүү хонишон нүхэр Романовагай дүй дүршэл халан абажа, хурьгадай эдеэлхэ түсгаар таhалга түхеэрhэн байна. Тэрээн соонь hайхан үбhэн, дабhан, модоной хөө, мел, яhанай гурил гэхэ мэтэ зүйлнүүд хээтэй байдаг. Үшөө тэндэнь уhан байха. Нарай хурьгад юу эдихэ дуратайб, тэрэнээл шэмхэлнэ. Хурьгадай эдеэлдэг клеткэ соо ехэ хонид байлсаха ёhогүй. Эхэеэ хүхэхэлөөл тэрэ таhалтаhаа гарадаг гээшэ.

Нүхэр Цыренов хурьгалха болоhон хонидые түсгаар «профилактори» соо байлгажа, түлынь абадаг болонхой. Тэрэ түрэлгын байрын дэбдихэр hолоомоор хэгдэhэн. Зөөлэн, дулаан дэбдихэр дээрэ гараhан хурьган даарахагүй, шэшэхэгүй байна ха юм. Хонидой хурьгалдаг газарта умывальник, полотенци бии хонидой хүхэ дэлэнгүүдые тойруулжа ноохыень хайшалха хайша, элдэбын эм дом тэндэ түйсэд.

Нима Дамбаевич Мария hамгантайгаа, үшөө хурьга абалсахаяа ерэhэн гурбан нүхэдтэйгөө эбтэй эетэйгээр ажаллажа, түл абалгаяа эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна. Энэ hүрэгэй 600-аад хонид февралиин 10-аад болотор хурьгалжа дүүрэхэ аабза гэжэ багсаагдана.

Эндэхи хонишод Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишодой хандалгые халуунаар дэмжэнэ.

— Хонин бүриhөө хурьга абаха, бүрин бүтэнөөр түлжөөжэ, ногоондо гаргаха, гурбан килограммhаа бага бэшэ ноохо ехэ хонидhоо хайшалжа абаха гэhэн тэдэнэй уряалые бидэ дэмжэнэбди. Зундаа хурьгадаа эхэhээнь hалгаахадаа, нэгэ нэгэнэйнь амидын шэгнүүрые 20—21 килограмм болгохо гээшэ баhал дэмжэмээр юумэ,—гэжэ ахалагша хонишон хөөрэбэ.

Нима Дамбаевич Цыреновэй гэрэй нэгэ булан хонишоной булан гэжэ нэрлэгдэнхэй. Тэндэнь мэргэжэлээ дээшэлүүлгэдэ туhатай номууд, журналнууд, газетэhээ хайшалжа абаhан статьянуудшье бии. Гадна ооhэдынь абаhан социалис уялга тэндэ халдатай, хонидоо эдеэлүүлхэ тэжээлэй рацион, үдэрэй хүдэлмэриин гурим.

Нима Дамбаевич хадаа Тоёоной бэрхэ хонишон гэжэ Сэлэнгэ соогоо алдартай, суутай болонхой. Энэ нүхэр нёдондо 100 эхэ хонин бүриhөө 85 хурьга абаа hэн. Мүнөө жэлдэ энэ дүнгөө ехэ шамарлана. Тэрэньшье зүб. Яахадааб гэхэдэ 1969 оной ажалай амжалтаhаа агууехэ багша Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэhэн зорилгомнай дүлдыдаха байна бшуу.

Мэнэ hаяхан Нима Дамбаевичые коммунистнууд партиин гэшүүндэ кандидадаар абаа hэн. Тэрэ шиидхэбэриемнай КПСС-эй райкомой бюро батална.

— Зай, нүхэр Цыренов, агууехэ Ленинэй байгуулhан партиин гэшүүн болохо hуури табижа байнат. Мүнөө ехэ харюусалгатай сагай иимэ зорилго ехэ, орёошье. Хонишон нэрэеэ хүндэлэгты. Түл абалгаяа hайнаар үнгэргэгты, түл абалга—хонишодой мэргэжэл, шадабари шалгаха үе гээшэ,—гэжэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Б. Базаров Тоёоной бэрхэ хонишондо тиихэдэ хандаhан байха.

Нүхэр Цыренов бүри ехэ амжалта туйлажа, коммунист нэрэеэ бүри дээрэ үргэжэ, хүдэлмэриэ урагшатайгаар ябуулха байhаниинь найданабди.

Б. ШИРЕТОРОВ.
Сэлэнгын аймагай Химнын совхозой парткомой секретарь.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮД, ТЭДЭНЭЙ ЗОРИЛ

Хүдөө нютагуудта хэблэгдэдэг аймагай газетэнүүд политическэ, эмхидхэхы ехэ хүсэн болонхой. Нютагай хэблэлhээ ондоо ямаршье газетэ, журнал уншагшадтаа тиимэ дүтэ байдаггүй юм.

Мүнөө орон доторнай районой 3000 гаран газетэ гаража байна. Тэдэнэй тираж 15 миллионhоо үлүү юм. Өөhэдынгөө газетые захидаггүй бүлэ үсөөржэ байна. Партийна организацинуудай, тэдэнэй ябуулдаг коммунис хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ нютагай хэблэл айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг. Эмхидхэхы ба политическэ хүдэлмэридэнь партийна комитедүүдэй найдамтай туhалагша болоhон районно газетэнүүдэй үүргэ мүнөөнэй эрхэ байдалда илангаяа ехэ болоо. Эгээл иимэhээ КПСС-эй Центральна Комитет совет хэблэлэй эгээл олоор гарадаг районно газетэнүүдтэ саг үргэлжын анхарал хандуулна, үзэл сурталай хүсэтэ зэбсэгүүдтэ арад зониие дуратайгаар хүмүүжүүлнэ, нютагай хэблэлые саашадань улам hайжаруулхын тулада оролдоно. «Ажалшадые коммунис ёhoop хүмүүжүүлгэдэ районно газетэнүүдэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо эдэ бүгэдэн тухай олон солон тэмдэглэгдэнхэй. Хүдөөгэй районуудые саашадань бэхижүүлхэ, райкомууд болон районуудай гүйсэдкомуудай хэблэлэй органуудай ажал ябуулга, үүргые улам hайжаруулхын тула гаргажа байгаа анхарал оролдолгын гэршэ энэ тогтоол болоно.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1964 оной) Пленумэй тогтоол соо тэмдэглэгдэhэнэй ёhoop, нютагай хэблэл юрэнхыдөө hайжарhан, тэрэнэй үүргэ дээшэлhэн байна. Хүдөө нютагуудта боложо байгаа социальна болон культурна үндэhэн хубилалтанууд эдээнэй хуудаhануудта яhала үргэнөөр харуулагдана, экономикын асуудалнууд тодорхойгоор толилогдоно, хүдөө нютагай ажалшадай үүсхэл эдэбхи, түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлэгдэнэ. КПСС-эй XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын, табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын тула ажалшадые элсүүлнэ.

Партийна комитедүүдэй абаhан хэмжээнүүдэй ашаар манай республикын аймагуудай газетэнүүд хүн зоной дунда хүндэтэй, нүлөөн ехэтэй боложо байна. Мүнөө 18 аймагай газетэ гарана, тэдэнэй 10-ниинь буряад хэлэн дээрэ оршуулагдана. Гадна завод болон барилганууда, ехэ зургаанууд болон управленинүүдтэ барламал 13 газетэ хэблэгдэнэ.

Һүүлэй үедэ, илангаяа КПСС-эй ЦК-гай тогтоолhоо хойшо, нютагай хэблэл аймагайнгаа ажабайдалые бүрин хүсэдөөр харуулха гэжэ оролдодог болонхой. Аймагай газетэнүүдэй журналистнууд газетэеэ hонирхолтой болгохо гэжэ оролдодог болоо. Олон газетэнүүдэй хуудаhануудта hонин hонин тусхай хуудаhанууд, мүн бэшэшье материалнууд хэблэгдэнэ. Мүн бүхы жанр хэрэглэхые оролдоно. Уншагшадтаяа аятай зохидоор хөөрэлдэдэг болоо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Олон газетэнүүд hониноор, hайнаар гарана гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай «Коммунизмын туяа» (редакторынь А. А. Андохинов), «Улаан Сэлэнгэ» (редакторынь Г. Ц. Сабжаев) болон бусадые дурдажа болоно. Эдэ газетэнүүд культурын, ажабайдалай асуудалнуудые бодомжотойгоор харуулна, ажахынуудта болоhон хубилалтануудые хёрхоор адаглажа байна, түрүү дүй дүршэл hайнзаар харуулна, дутуу дундануудые зоримгойгоор шүүмжэлнэ, экономикын шухала шухала асуудалнуудые табина. «Коммунизмын туяа» газетэ үбэлдөө, «Хүйтэнэй сагта үнеэн бүриhөө 1250 килограмм hү hаахын түлөө» гэhэн гаршаг доро материалнуудые толилдог юм. Тэндэнь hаалишад, гүүртэ, фермэнүүдые даагшад, партийна организацинуудай секретарьнар, ажахын хүтэлбэрилэгшэд үгэ хэлэдэг, hанамжа бодомжо тухайгаа бэшэдэг, ажалай эмхидхэл hайжаруулха тухай дурадхалнуудые оруулдаг юм. Мүн партиин ЦК-гай октябриин (1968 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдые дэлгэрүүлхэ тухай hайн материалнуудые үгэдэг.

Мүн Сэлэнгын газетын дүй дүршэл жэшээ абамаар. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ түшэглэн, «Улаан Сэлэнгэ» газетын хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозуудай экономикые гүнзэгыгөөр харуулхые оролдодог hайнтай. Энээнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ мэргэжэлтэдэй үүргэ дээшэлүүлжэ шадаа. Гадна газар тариалан болон мал ажалда туйлаhан түрүүшүүлэй дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ энэ газетын журналистнууд, хүдөө бэшэгшэд ехэ оролдолго гаргана. Энээнтэй хамта аймагай промышленностиншье хүдэлмэри яhала үргэнөөр харуулагдана. Партиин ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэрине олониитэдэ ойлгуулха талааршье газетэ яhала ехэ юумэ хэhэн байна. Партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдhөө гадна, мүн юрын ажалшад, үйлэдбэриин түрүүшүүл, соёлой хүдэлмэрилэгшэд, врачнууд болон багшанар ажал хэрэг тухайдаа, hанамжа бодомжонуудаа газетын хуудаhануудта гаргана. Ингэжэ газетэ эдэбхитэдээ олошоруулдаг байна. Олониитын дунда газетын хүндэтэй боложо байhые тэрэнэй тираж тодорхойлон гэршэлнэ. «Улаан Сэлэнгэ» газетэ 1500 хэhэгээр гарадаг байhан hаа, мүнөө 3500 хүн энэ газетэ захижа уншадаг болонхой.

Партиин Мухар-Шэбэрэй райкомой, аймагай гүйсэдкомой орган «Ленинэй зам» (редакторынь А. Г. Румянцев), Загарайн аймагай «Вперед» (редакторынь В. Н. Секерин) газетэнүүд hониноор, удха hайнтайгаар гарана. Мүн «Баргажанай үнэн», Кабанскын «Байкальские огни» гэжэ газетэнүүд болон бусад hайн дээрэ тоологдоhон байна. «Бэшүүрэй тариашан» гэжэ газетэ районой партийна организацида яhала ехэ туhаламжа үзүүлдэг болонхой.

Мүн Загарайн аймагай «Вперёд» газетын хүдэлмэрилэгшэд нютагайнгаа ажабайдалые улам үргэнөөр, бүрин хүсэдөөр харуулхын тулада элдэб арга хэрэглэнэ. Тус газетын редактор нүхэр Секерин түрүүтэй эндэхи журналистнууд шэнэ темэ бэдэрхэ талаар, мүн тэдэнээ hонирхолтойгоор харуулхын тулада ехэ оролдолго гаргадаг, номер бүхэниие хурса үгэтэйгөөр, удха hайнтайгаар гаргахын, тиигэжэ уншагшадай эрилтэ хангахын тулада ехэ оролдодог юм. Нэн түрүүн элдэб янзын hонирхолтой информаци номерhоо номер бүхэндэ толилдог гуримтай. Энэ газетын хурса харасатай, hонор шэхэтэй байhые энэ ушар гэршэлнэ. Колхоз, совхозуудта, леспромхозууд болон эмхи зургаануудта болоhон hонинууд газетын хуудаhануудта заатагүй гарадаг юм. Мүнөө энэ газетэ В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлые түсэбэй ёhoop харуулжа эхилэнхэй. Аймагай газетэ, тэрэнэй эдэбхитэдэй ажалшад олониитэтэй холбоо барисаань улам бэхижүүлхын тулада партиин райкомой зүгhөө абтаhан хэмжээнүүд тон hайн байгаа. Тус газетын редакци партийна комитедүүдэй туhаламжатайгаар олон газарта хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй постнуудые, штатнабэшэ корреспондентнүүдэй таhагуудые бии болгоhон байна. Мүнөө аймаг дотор 10 гаран иимэ пост болон таhагууд байгуулагданхай хүдэлжэ байна. Эндэ hаяхан 100 гаран хүнэй хабаадалгатай хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй слёт боложо үнгэрөө. Редакциин хүдэлмэрилэгшэд колхоз, совхозууд болон предприятинуудта газетынгээ хүдэлмэри тухай тоосоо хэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоол бэелүүлхэ талаар хэгдэжэ байhан түрүүшын хүдэлмэри тухай дээрэ хэлэгдэбэ. Нютагай хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй хэхэ юумэн үшөө ехэ, совет хүнэй ажабайдалые бүрин хүсэдөөр, гүн гүнзэгыгөөр, hониноор харуулхын тулада ухаансар ёhoop ехэ юумэн хэгдэхэ ёhотой.

Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэнэй олониитэ эдэбхитэд ниитын хүгжэлтын орёо ушар баримтануудай гүн руу орожо харуулха гэhэн зорилго мүнөө улам хурсаар табина. Энээнгүйгөөр гүнзэгы тобшолол хэхын аргагүй, тиимэ хадаа ажахын политическэ зорилгонуудые шадамараар, hайнаар шиидхэхын аргагүй гээшэ.

Олон газетэнүүдэй мүнөөнэй байдал улам ургажа байгаа үе сагайнгаа эрилтэдэ харюусажа шаданагүй. Ажалшадай улам ургажа байгаа эрилтые хангажа шададаггүй газетэнүүд манайда үшөөл бии гээшэ. Эдээнэй хуудаhануудта гараhан материалнуудай удха муу, уран найруулгань модохир гэжэ уншагшад тон зүб шүүмжэлдэг байна. Зарим газетэнүүдэй редакцинууд авторнуудые—эдэбхитэдые олоор хабаадуулдаггүй, үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ, газар тариалан болон мал ажалай мэргэжэлтэд, мастернуудта түшэглэдэггүй байна. Иимэ газетэнүүдэй хуудаhанууд ехэнхидээ суглаа, зүблөөнүүдhээ бэшэгдэhэн хуурай хубхай шэнжэтэй тоосоонуудаар, элдэб эсын тогтоолнууд болон заабаринуудаар, ондоо хэблэлhээ абаhан материалнуудаар дүүргэгдэдэг байна. Зарим газетэнүүдэй муунь юуб гэхэдэ, олон материалнуудынь халирхай удхатай байна. Хоринин аймагай газетэ эдээнэй тоодо ороно. «Шэнэ Үдэ» газетэ (редакторынь Ф. А. Хандархаев) үргэн олон эдэбхитэдээ алдаа, нютагайнгаа ажабайдалые халирхай муугаар харуулна, хэлэниинь модохоо молхи. Яруунын «Улаан Туяа» газетэшье мүн лэ ехэ дутагдалтай. Жанрай, темын талаар тулюур байна. Хүдөө ажахын хүдэлмэри тухай тоо, баримтанууд, мэдээн тэрэнэй ажаглалта мэтын материалнуудаар хуудаhануудынь дүүргэгдэнэ. Энэньшье байхал ёhотой юм аабза. Теэд ганса энэ бэшэ ха юм даа. Газетын хуудаhануудта элдэб ушар баримтын, ажабайдалай асуудалнууд, тэдэниие гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлhэн түгэс удхатай, уран хурса найруулгатай статьянууд, очеркнууд, корреспонденцинүүд, репортажнууд тон үсөөнөөр толилогдоно.

«Ажалай туг» (Захаамин), «Саяан» (Түнхэн), «Зэдын үнэн», «Малшан» (Ахын аймаг) болон бусад газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд үшөөл ехэ оролдолго гаргажа, газетэнүүдээ hонирхолтой болгохо ёhотой. Эдэ газетэнүүд нэн түрүүн өөрын нюуртай болохо, ажабайдалые гүн гүнзэгыгөөр харуулха ёhотой. Штатнабэшэ авторнуудтай холбоо барисаагаа hайжаруулха, тон шухала темэнүүдээр hайн hайн материалнуудые олоор оруулдаг болохо—иимэ зорилго эдэ редакцинуудай урда табигдана. Номер бүхэниие hайнаар, hониноор гаргах... hайса ухаагаа гүйлг... жанрнуудые хэрэглэхэ... Хүдэлмэришэн, хүдөө б... шалгалтануудые хэхэ, ... ралга эмхидхэхэ, хөөрэл... хэхэ болоно.

Газетэ гээшэмнай пар... ной комитедэй орган... дайшалхы хурса зэбсэ... но. Партийна ударида... тиин райкомой зүгhөө ... ашаар газетэ hайжардаг... даа. Эгээл иимэhээ КП... ластной комитет ра... зүгhөө хэблэлэй орган... тэлбэрилхэ хэрэгтэ ехэ ... хандуулна. Үнгэрэгшэ ... багаар «Хэжэнгын гол» ... тын редакциие партиин ... райкомой зүгhөө хэр хүтэ... тухай мэдээсэл КПСС-... шагнаhан байгаа. Энэ га... жаруулхын тула тодорхо... нүүдые дурадхаhан, райко... hөө хэблэлые хүтэлбэри... шадань hайжаруулха х... зааhан обкомой бюрогой ... партиин бүхы райкому... гээгдэhэн байгаа.

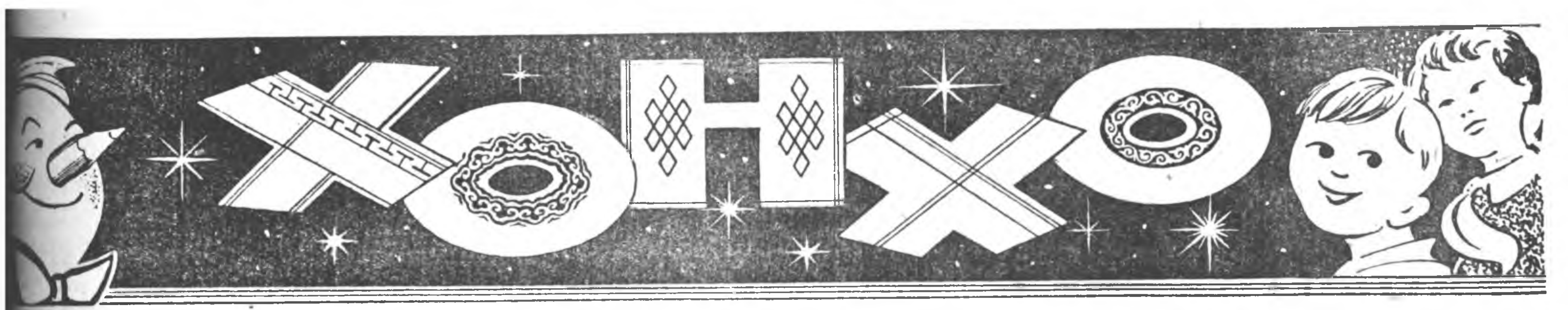
Һүүлэй үедэ парти... мууд газетэдээ ехэ hана... даг болоо, ажахы ба ... байгуулалтын асуудалну... зетэнүүдэй хуудаhануудт... руулдаг тухайнь редакци... дакторнуудай тоосоо ду... салонхой. Жэшээнь, парти... Үдын хүдөөгэй, Яруун... мууд хэблэлэйнгээ орган... дэлмэри тухай асуудал... ража үзэhэн байна. Мүн ... най, Бэшүүрэй, Захаам... дын райкомууд газетэн... сооe дуулаа. Партийна ... цинуудай шиидхэжэ бай... ла шухала асуудалнууд... гүнзэгыгөөр харуулха та... мэ тодорхойлхо хэрэгтэ... гэдэ туhална.

Эмхидхэлэй хүдэлмэр... руулха, материалнууды... удхатай болгохо хэрэгтэ... газетэнүүдтэ туhалха ... үнгэрэгшэ жэлдэ журнал... аймаг хоорондын летуч... үнгэргэhэн байгаабди. Х... хондо, Петропавловкада ... дэhэн иимэ летучкануудые hайшааhан байна. Социа... сөө болон соёл сурта... ри эдэ газетэнүүдэй хар... хай эдээн дээрэ хэлсэгд... гаа. Аймагай газетэнүүдые тэлбэрилхэ талаар бии бо... дүршэлөө партиин обком... лэй сектор үргэлжэлүүл...

Үнгэрэгшэ жэлэй дека... соо партиин обком аймага... нүүдэй редакторнуудай ... гэрhэн байгаа. Үнгэрhэ... хэгдэhэн хүдэлмэриин за... гүүд гаргагдаhан ба В. ... нэй түрэhөөр 100 жэлэй ... дэлэлдэ социалис мүрысө... хэхэ тухай зүбшэлнүүд ... байгаа. Эндэ ажал хүдэ... хай хөөрэлдөөн болоhон, ... шын ойдо бэлэдхэл тух... hэн, «Ажалшадые коммун... хүмүүжүүлгэдэ районно... нүүдэй дүүргэдэг үүргы... лүүлхэ тухай» КПСС-эй... тогтоолые бэелүүлхэ ... ябуулганууд хараалагдаhа...

В. И. Ленинэй түрэhөө... лэй ойдо бэлэдхэл үдэрhэ... үргэдэжэ байна. Мүн ма... лэлшье энэ ехэ ойдо бэлэ... хабаадалсана. Мүнөө бүх... нүүдэй редакцинуудта энэ... рюулhан түсэбүүд табиг... мэнүүд тодорхойлогдоно. ... ЦК-гай тогтоолоор харза... зорилгонуудые дүүргэхэ, ... hуури олохо гээшэ газетэ... районой журналист бүхэ... хүндын хэрэг мүн.

Ив. ОЧ...
КПСС-эй обкомой хэ... секторые ...

Энэ хуудаhандамнай Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат hургуулида уран hайханай хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэhэн тухай уншахат.

«АСТАЙ ДЭЭРЭ ПАСТАЙ»...

hүнэй hайхан амтантай
үрхэндэмнай орожо
шэнгээшэ
хэлэмнай бултанда
гамтай,
үй нангин баялиг гээшэ.

-Үдын нэгэдэхи интернат бурядд хэлэ, литерату- ок олон жэлэй түүхэтэй. дуун» гэжэ ханын hони- тиимэ нэрэтэй гар бэшэ- лай олохон номер эдэ жэл- рhан байха. Ханын hони- налай хуудаhануудта hу- шулэгүүд, багшын дааба- сочинениунүүдэй эрхи- толилогдодог.

агээл олоор толилогдодог —арадай аман зохёолой Манай шабинар амарал- гэртээ ошоходоо, таабари, уянууд, оньhон үгэнүүдые, онтохо- дэбтэрээр суглуулжа

эдир наhанhaa арадай олой танилсахадаа, түрэл али бүхы баялигые бэе- гадна, түүхын гүн абана бшуу. «Арадай олнуудые мэдэхэгүй бай- ай бодото түүхые шудалан аргагүй»,—гэжэ Максим хэлэдэг hэн.

таабаринууд... Юун гэhэн аритай, уран найруулга- тай, арад зоной сэсэнииие бэедээ шэнгээhэн зохёолнууд бэ! Арад зоной сэсэнэй далайн оёорhоо гараhан субад гээшэ гэжэ таабаринуудые нэрлэбэл, алдуу болохогүй гэжэ hананаб. Удаадахи таабаринуудые хараад үзыт даа:

Астай дээрэ—пастай,
пастай дээрэ—нуур,
нуур соо—нугаhан.

Энэ таабариие 5-хи «А» классай hурагша Нима-Ханда Гомбоева олоо. Таабариин тайлбаринь—мяха шанаха. Горькиин хэлэгшые hанаандаа оруулан, таабариин гүн удха руу «шагаажархибал», одоол буряад арадай түүхэ эндэ харагдана. Энэ таабариин урданай сагта мүндэлhэниинь элитэ. «Астай» гээшэнь—тулга. Тулга дээрэ табиндаhан тогоон соо мяха шанахалгые ямар гоёор зураглаhан таабариб!

Удаадахи таабаринуудые уншаад, шүүжэ үзэгты:

Харахада барьягаршье haa,
Хазахада шэрүүншье haa,
hанахада бултанhaaнь инаг.
(Хилээмэн)

Минии нэрэ—миндас,
Мянга хоёр хэлтэс.
(Ном)

Эндэ сабшаhан зомгоол
Эрхүү хүрэтэр ниидэбэ.
(Бэшэг)

Эдэ таабаринуудай түрүүшынхиинь Галя Чимитова, hүүлшынь хоёрой Цырен-Димит Батомункуева гэгшэд асараа. Тэдэнэр хоюулан 7-хи «А» класста hурадаг.

Кружогой гэшүүдэй дунда шүлэгшье бэшэдэг hурагшад олон. Тэдэнэй дундаhaa хожомоо уран зохёолшодшье урган гараха юм аалам? Бидэ, багшанар, манай hургуули дүүргэжэ гараhан поэдүүд Николай Дамдинов, Солбон Ангабаев, Даша Дамбаев гэгшэдэй шүлэгүүдые уншахалаа, үнэн зүрхэнhөө омогорходогбди. Тэдэнэр номдоо абьяастай бэрхэнүүд, ехээр ном уншадаг, бэшэдэг, түрэл хэлэндээ айхабтар ехэ дуратай, тиимэhээ арадай аман зохёол шудалдаг hэн.

Түрэл хэлэндээ дурладаг, уран зохёолдо хүсэеэ туршадаг эдир хүбүүд, басагад жэл бүри манай hургуули дүүргэжэ, ажабайдалай аялгата замда гарадаг. Жэшээнь, үнгэрөөшэ жэлдэ арбадахиие дүүргээд, мүнөө Мухар-Шэбэрэй аймагта багшаар хүдэлжэ байhан Анна Цыбекдоржиевагай «Багшанартаа» гэhэн шүлэг гар бэшэмэл журнал соомнай үлэнхэй:

Багша... Хэлэхэдэ бараг үгэ.
Хэн энэ үгые мэдэхэгүйб,
Хэн хэлэжэ шадахагүйб
«Багша» гэжэ үгые?
Багша... Бэшэхэдэ бараг үгэ.
Хэн бэшүүлжэ hургааб,
Хэн уншуулжа hургааб,
«Багша» гэжэ үгые?

Кружогой гэшүүд бултандаа уран зохёолшод болоошьегүй haa, буряад хэлэнэйнгээ шэмэтэ hайхан баялигые сэгнэжэ шададаг, түрэл литературадаа, үндэhэн соёлдоо дуратай хүнүүд болон ургахань лабтай.

Манай кружогой хүдэлмэридэ эдир бэшээшэдhээ, фольклористнуудhaa гадна эдир уран зураашад хабаададаг. Тэдэнэр уншаhан номуудтаа өөрынхеэрээ зурагуудые хэдэг гээшэ. Мүн баhа гар бэшэмэл журналыемнай шэмэглэдэг, таабаринуудай тайлбаринуудые зурагуудаар харуулдаг юм. Тиигэжэ хүдэлхэдөө, эдир уран зураашын шадабари мүлигдэдэг, нюдэниинь хурса болодог ха юм.

Өөрынгөө шабинарай ажал, хэрэгүүд тухай тобшохоноор хөөрэхэ зуураа, түрэл арадайнгаа аман зохёолой дээжэ суглуулдаг, шудалдаг болыт гэжэ эдир уншагшадтаа хандаха дурамни хүрэнэ. Багахан энэ статьягаа поэт Н. Дамдиновай үгэнүүдээр түгэсхэхэм:

Хүгжэмтэ хэлээ
дуураараа матажа шада.
Хүсэтэй хэлэн даа:
зөөлэн,
уян,
тодо.
Мэтил хооhон абяануудые
бү шэдэлэ,
Мэргэн бодолоор
Түрэл хэлээ шэмэглэ!

Х. ДАМДИНОВА,
түрэлхи хэлэ ба литературын багша.

1917 ондо шоль hарын үйлэ хэрэгүүдэй hүүлээр В. И. Ленин Саг зуурын правительствын мүрдэлгэhөө тэрьедэжэ, бэеэ нюуха баатай болоо hэн. Июлиин хорин табанай hүни Ильич Петроградhaa гаража, Разлив станци ерээ hэн. Партиин ЦК-гай даабаряар үнэн сэхэ хүнүүд вождиие Разлив хүрэтэр үдэшөө.

Станци шадарай тосхондо хүдэлмэришэн Емельяновтанай сарайн чердак дээрэ хоргодожо хэды хоноод, hүүлдэнь Разлив нуурай саада бэедэ үбhэшэнэй отог соо хүйтэн болотор байрлаа.

Тэрэ сарайнь мүнөөшье бии, агуу багшын дурасхаал hануулан, мемориальна нангин газар болгогдонхой. Жэл бүри ондо ондоо нютагуудhaa, хилын саанаhaa хэдэн мянгаад хүн зорюута ерэжэ, тэрэ сарайе нюдөөрөө харадаг юм.

Интернат hургуулиин hурагшад дурасхаалта сарайн макет хэжэ, В. И. Ленинэй музейдэ табинхай. (Энэ hургуулида Ленинэй музей нээгдэнхэй гэжэ манай газетэ бэшээ hэн.) Зураг дээрэ: пионернүүд сарайн макет үзэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

„ЗҮРХЭНЭЙ ДУУН"—ЗҮҮДЭН hАНААНДАМ

Манай hургуулида олон hайхан заншал бии. Тэдэнэй нэгэниинь—hургуули дүүргэhэн аха нүхэдтэеэ уулзалга болоно. Инженер гү, али поэт, журналист гү, али багша, агроном гү, али врач—элдэб мэргэжэлтэй, томоотой хүнүүд сугларжа, багшанараа баярлуулан, манай hургуулида үнгэрhэн эдир наhаяа дурсан, элдэб hонин юумэнүүдые хөөрэхыень шагнахада, ехэл зохид байдаг.

Зүб даа. Сагууд үнгэрхэ, бидэшье hургууляа дүүргэхэбди. Саашаа hуража, баhал элдэб мэргэжэлтэй хүнүүд болохобди. Юундэб гэхэдэ наhаа хүсэжэ, Эхэ оронойнгоо туhатай хүн болохоёо булта эрмэлзэдэг ха юмбибди. Зүб даа. Сагууд үнгэрхэ. Баhал томоотой янзаар түрэл hургуулидаа сугларжа, үнгэрhэн сагуудаа дурсахадаа, ерээдүйнгөө түсэбүүд тухай тэрэ үеын hурагшадтай хөөрэлдэхэбди.

Тиигэхэ зуураа, түрэл hургуулиингаа түүхын хуудаhануудые ирахабди. Тэндэмнай буряад хэлэ, литературын кружогой намтар олон хуудаhа ээлэн, нюдэндэмнай аржылзан харагдаха. Буряад хэлэ, бэшэгэй таhагта бидэнэй суглуулгалсаhан «Зүрхэнэй дуун» гэжэ ханын hонин, гар бэшэмэл журналнууд хадагалагдажа байхал. Тэдэниие хаража иран hуухадамнай, ямар hонин байхаб? Бидэнэй суглуулhан оньhон үгэнүүд, таабаринууд, нүхэдэйм бэшэhэн шүлэгүүд hургуулида hуража ябаhан үе сагымнай дахин дахин сэдьхэлдэмнай hэргээхэ.

Түрэл буряад хэлэнэйнгээ түрбэлгүй hайхан баялигые сэгнэжэ hургаhан, буряад хэлэнэй грамматикын орёо оньhон нюусануудые танюулhан, унаган жороо хэлэтэ уран зохёолшодтой уулзуулдаг байhан манай хүндэтэ багша Хандама Дугаровна Дамдиновагай хошонгууша хадхуушагшье, энхэргэн зөөлэншье үгэнүүд hанагдаха. Тэдэниинень дурсан, багшатаяа энеэлдэхэбди.

Шэнэ шүлэгүүдтэй, хүхюу зугаатай, уран гоё шэмэглэлтэй «Зүрхэнэй дуунай» ээлжээтэ номерой гарахые би тэсэжэ ядан хүлеэдэгби. Баhа хэмнай ямар шүлэг бэшэhэн байгша aaб, баhа ямар шэнэ юумэ мэдэжэ абахамнай хаб гэжэ хүлеэхэш.

Ямар нэгэн оншотойхон оньhон үгын гү, али таабариин олдоошье haa, булта баярладагбди. Юундэб гэхэдэ тэрэ хамтымнай олзо болодог. Кружогтоо сугларaад, хэн ямар таабари, оньhон үгэ олооб гэжэ хөөрэлдэхэдөө, булта олзуурхадагбди. Энеэдэтэй таабари гү, али оньhон үгэ олоhон нэгэнэйнгээ тэрэнээ уншахадань, булта эгшэтэрээ энеэлдэдэг, хүхидэгбди. Тиигэжэ бидэ буряад хэлэнэйнгээ баялигые, уян нугалбари, мэргэн сэсэниие сэгнэжэ hуранабди. «Зүрхэнэй дуун» тэрэниинемнай улам бэхилнэ.

Р-Х. ЖАМСАРАНОВА,
7-дохи классай hурагша.

ЛЕНИНЭЙ hУРГААЛ МҮНХЭ

Ленин арад зондо эрхэ сүлөө олгуулхын тула ами бэеэ хайрлангүй тэмсээ hэн. Тиихэдээ жэлда буугаар ороогүй, харин өөрынгөө сэсэн мэргэн ухаагаар марксизмын нангин hургаал хэрэглэн, үгытэй арад зониие тэмсэлдэ бодхооhон байна.

Тэрэ сагта баяд ноёдой дарлалта доро байhан арад зомнай ямаршье эрхэ сүлөөгүй hэмнай. Тэрэ тоодо буряад арад хаанта засагай болон нютагай баяшуулай дабхар мүлжэлтэ доро байгаа бэшэ аал?

«Хаанда хайратан,
Хүзүүндээ медальтан,
Хүхэ торгон дэгэлтэн,
Хамар дээрээ сухалтан,
Гартаа ташууртан,
Галзуу шанга хуулитан»,—

гэhэн үгэнүүдээр бэлигтэ уран зохёолшо Хоца Намсараевич Намсараев буряад зоной хүзүүн дээрэ hандайлжа hууhан баяд ноёдые зураглаhан байдаг.

Зүгөөр 1917 ондо Октябрьска революциин илахада, дарлагдаhан арад сүлөөтэйгөөр амилаа...

Ильич багшамнай «hураха, hураха ба hураха» гээд залуушуулые уряалаа hэн. Тэрэ захяаень бэелүүлэн, бидэ эрдэм шудалнабди, коммунизмын илан мандахын түлөө ажаллахаар бэеэ hориноибди.

Ленинэй hургаал мүнхэ!
Ленин багшын нэрэ
Хэзээнэйшье сагта мүнхэ,—
Хэтын галабуудта холодоо
Дурсуулан байха, дурсуулан!..

1970 оной апрелиин 22-то Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ой гүйсэхэ. Тэрэ ойе ажалай hайн амжалтаар угтахын түлөө арад зомнай эршэ зоригтойгоор ажаллана...

7-хи «А» классай hурагша **БУДАЕВА** Любын дуратай темэдээ бэшэhэн сочинениhээ.

ТААБАРИНУУД

Хадын саанаhaa нэрэ нэрээ дуудалсаа.
(Телефон)

Баранhaa сагаан,
Баранhaa халуун,
Баранhaa холын
Барагхан хүбүүн.
(Наран).

Займал хүгшэд
гэртэ ороод,
гэжылдэжэ хэбтэнэ.
(Наранай туяа).

Арбан хоёр бүргэд,
табин хоёр туун
нэгэ үндэгэ дараба.
(hара, гараг, жэл).

Долоон аха дүүгэй
нэрэнь ондоо,
наhаниинь адли.
(Гараг).

Хүхэхэн эшэгэн
Сагаан тархитай.
(Мангир).

Сагааниинь хараяа үлдэнэ.
(Үдэр hүни хоёр).

Далай дээрэhээ
Дараанса хуулааб.
(hүнэй үрмэ абалга).

Гансаарайем намай
эдидэгшьегүй haa,
Намгүйгөөр үсөөн эдидэг.
(Дабhан).

Саhан шэнги сагаан,
Уhан шэнги шэнгэн,
(hүн).

Дүүрэн торхо соо
Хахадынь тоhон,
Хахадынь уhан
(Үндэгэн).

Тобгорой арада
Туулайн хэбтэри.
(Шэлэ хүзүүнэй хонхор).

Далай соо дааган ороод,
дааганиинь зобонгүй,
далайн зобошоо.
(Нюдэндэ шоройн орохо).

Хада дээрэ харахан гадаhан.
(Шэхэнэй нүхэн).

Нимгэн шулууе нээжэ ядааб.
(Хюмhан).

Харша соо хара сохо.
(Нюдэн).

Харгы дээгүүр
Хара аяганууд мухариба.
(Моринной туруун).

Алтан аягын
амhар тооложо ядааб.
(hархинсаг).

Эдэ таабаринуудые hурагшад Нима-Ханда Гомбоева (5-дахи «А» класс), Галя Хаптагаева (5-дахи «Б» класс), Галя Заятуева (5-дахи «А» класс), Цырен-Димит Батомункуева, Нина Цыремпилова, Валя Дамбиева, Галя Чимитова (булта 7-дохи «А» классайхид), Валерий Дашиев гэгшэд бэшэжэ абаhан байна.

ГОЁ hАЙХАНДА ДАДАНА

Нэгэдэхи интернат-hургуулида эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ горитой анхарал хандуулагдана. Эндэ hуралсалhaa гадуур hурагшад элдэб янзын кружогуудта ябажа, гоё hайханиие ойлгожо hурадаг байна. Энэ hургуулида хүгжэмэй хоёр жэлэй hургуули бии. Элдэб янзын: хореографическа, драматическа, духовой оркестрэй, буряад арадай хүгжэмэй инструментнүүдэй, уран гоёор уншалгын гэхэ мэтэ олон тоото кружогууд жэл бүри хүдэлдэг гээшэ. hургуулиин хүүгэд тус кружогуудтаа ехэтэ дуратайгаар ябадаг. Нэрлэгдэhэн кружогуудые дүй дүршэлөөр баян, тусхай бэлэдхэлтэй багшанар хүтэлбэрилнэ. Жэшээлхэдэ, буряад арадай хүгжэмэй инструментнүүд дээрэ үхибүүдые наадуулжа hургаха хэрэгтэ культурын институдай 4-дэхи курсын студент А. Винивитин ехэ оролдолго гаргана.

Мүн энэ hургуулида hүүлэй үедэ ритмикын хэшээлнүүд тусхай программын ёhoop үнгэргэгдэдэг болонхой. Ритмикын хэшээлнүүд үхибүүдэй шэхые хүгжэмдэ hонор болгохо, хатарай алхамуудые зүбөөр хэжэ hураха гэхэ мэтын дадалнуудтай болгодог. Тэрэ хэшээлнүүдые республикын габьяата артист Ф. С. Иванов үнгэргэдэг.

hургуулиин шэмэглэл гоё hайханиие зүбөөр ойлгохо хэрэгтэ туhалха зорилготой. Гэхэ зуура hургууляа шэмэглэл гэдэ шабинар өөhэдөө хабаадаа.

1-дэхи интернат hургуулиин ахалагша хүмүүжүүлэгшэ Елена Михайловна Тармаева хүүгэдые эстетическээр хүмүүжэлгэ тухай иигэжэ хөөрэнэ:

— Эстетикэ гээшэ хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ айхабтар туhатай. Хүүгэднай эдэ элдэб янзын кружогуудые тон hонирхожо, тэдээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Бидэндэ дуушад олон. Илангаяа 5 «б» классай hурагшад Светлана Убеева, Светлана Цыдыпова, Хандажап Будаев болон бусад ирагуу hайханаар дууладаг. Бишыхан бэлигтэниие, тэдэнэй сэдьхэлые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй...

Эндэхи hургуулиин уран hайханай кружок бүхэн тухай томо томо статьянуудые бэшэхээр хаш гэжэ hанамаар. Хэшээлэй hүүлээр бага амарад гээд, үхибүүдэй өэр өөрынгөө дуратай кружогуудта ерэхыень харахада урматай даа.

В. ЧИМИТОВ,
Буряадай багшанарай институдай студент.

...ДИРШҮҮЛЭЙ ТУРШАЛГАНУУД

УЛААН-ҮДЭ

...гээр бурхеегдэhэн Сэлэнгэ
мүрэнэй
...гэниг hайхан эрье дээрэ
...ш дууданаб, Улаан-Үдэмни!
..., толорно үнгын галаар,
...ан, сэгээрэн холоhоо
даллаад,
...шье гоёб даа,
Улаан-Үдэмни.
... тээшээ hалаатаhан харгы
дээр
...үн омогтой хүн зонтоёо
...жэл байнаш, Улаан-Үдэмни!

...Цырен-Дулма **ГУРАЕВА,**
7-дахи «А» классай hурагша.

МИНИИ НЮТАГ

Сэгээн hэбшээтэ нютагайм
Сэнхир хадануудыень харалши.
Сэлгеэн hайхан Баргажанайм
Сэлюун дайдыень харалши.
Балшар минии наhанай
Баянхан нютаг, мэндэ!
Ошотон билтарhан жаргалайм
Омог баяр эндэ.
Үлгэн сэлюун дайдын
Үнгын сэсэгүүд ямар бэ?
Бишыхан хеөрхэн булжамуурай
Баярта дууниинь ямар бэ?
Үлгэн hайхан Баргажанайм
Үндэр хадануудайнь оройдо
Мүнгэн сагаан саhанай
Мүнсэгэр шарай, мэндэ!
Эдир минии наhанай
Запан сэдьхэл Хуламхаанда,
Элдин гоё нютагайм
Заяата дуун Баргажанда!..

Сергей **ЛЮЖИЧАН,**
10-дахи классай hурагша.

Тус hургуулида зураг зураха дуратайшуул олон. Хандама Дугаровна Дамдинова шабинарайнгаа зураха эрмэлзэлые шадамараар хэрэглэдэг байна. Жэшээнь, «Зүрхэнэй дуун» гэжэ гар бэшэмэл журнал соо толилогдоhон таабаринуудта hеол зохидхон зурагуудаар тайлбаринуудынь үгтэнхэй.

Эндэ үгтэhэн «Тэнгэри» гэжэ зурагаараа 9-хи классай hурагша А. Дымбрылов үдэр hүни хоёрой hэлгэлдээн огторгойе ямараар хубилганаб гэжэ өөрынхеэрээ харуулхые hэдээ. Энэ зурагтаа наран hара хоёр тухай таабаринуудые тааруулжа хэрэглээ бшуу.

Н. ДАМБАЕВ,
фото-буулгабариинь хэбэ.

УРАН ГАРТАЙ ОЁДОЛШОН

Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг Хэжэнгын комбинадта уран гарта оёдолшод яһала олон юм. Тэдэнэй эрхимүүд тухай хэлэхэ гээ һаа, Нальжирма Намсараевна Баторова. Варвара Николаевна Бурлова гэгшэдые туруулэн дурдаагүйдэ аргагүй. Нальжирма Намсараевна хоёр жэлэй туршада оёдолшоноор ажаллаха зуураа, мэргэжэлээ дээшэлүүлэн, үнинэй уран гартанһаа дутахаар бэшэ болонхой. Хубсаһанай хэмжүүр абахадаа мэргэн, бэрхэ. Ажаллажа байхадаа түргэн, нягта, нарин. Юрэдөөл оёдолшын бэлиг тэрээндэ бии даа. Бухы юумые уран гоёор бүтээхэ, тиигэжэ хүн зондо баяр асарха шадабаритай байха гээшэ эрхим лэ хэрэг ха юм. Ажалайнь дүнгүүдые хараад байхадаа, Нальжирма Намсараевнагай уран бэрхэдэ этигэхэт.

Үнгэрһэн жэлэйнгээ даалгабарие 106,7 процент эрхим шанартайгаар дүүргэжэ, коллектив сооғоо түрүү зэргэдэ гараһан юм.

Эрхим һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө хүндэлэлэй олон грамота болон мүнгэн шангда хүртэһэн байна.

Зураг дээрэ: Нальжирма Намсараевна Баторова.

Д. САМБУЕВАЙ фототекст.

СИБИРЬТЭ ВИНОГРАД УРГАНА

— Сибирьтэ, илангаяа тэрэнэй урда хуби болохо хадата Алтайда виноград ургуулха асуудал гол түлэб шиидхэгдээ гэхэдэ зүйтэй,—гэжэ «Белокуриха» совхозой агроном, Сибирьтэ промышленна аргаар виноград ургуулха үүсхэл гаргаһан Валерий Недин АПН-эй корреспондентдэ мэдүүлбэ. Виноград тухай хөөрэлдөөн шэмэрүүн хүйтэн үбэлэй үедэ дэмы болоогүй байха. Һүүлэй гушан табан жэлэй туршада нимэ хүйтэн үбэл Сибирьтэ үзэгдөөгүй юм. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда Сибирьтэ виноград ургуулха гээшэ хооһон бодол, үльгэр домог мэтэ һанагдадаг байһан. Харин мүнөө халуун ороной энэ жэмэстэ ургамал Сибирьтэ үргэнөөр таража, нютагжажа эхилэнхэй.

Агроном Недин, тэрэнэй туһалагшад хэдэн жэлэй саада тээ Сибиринн шэмэрүүн байгаалида зүрижэ, виноградай плантацинуудые таринжа захалаа һэн. Тиин шэрүүн уларилтай энэ нютагта виноград тариха гүйсэд арга боломжо баримтануудаар баталагдаа юм.

— Виноград халуун, хүйтэндэ дадажа, ёһотойл Сибирь нютагай ургамал болоо,—гэжэ Недин хэлэнэ. — Нимэ хэсүү хүйтэн үбэлэй боложо байгаашье һаань, виноградайнгаа бүтэн үлэхэ байһанда һэжэг түрэнэгүйбди. Урзанда үбэл баһал шэмэрүүн һэн. Заримдаа цельсеэр —54 градус хүйтэн бологшо бэлэй. Тэрэ үбэл яблониин хуушанай сэсэрлигүүд хуу хүлдэшөө юм. Тиихэдэнь саһан доро хэбтэһэн виноград «амгалан мэндэ» хабарые угтаа. Үнгэрэгшэ үбэл саһан бага: оройдоол 10—15 сантиметр зузаан һэн. Тиимэһээ плантацияа полихлорвиниловэ плёнкоор хушаха баатай бологдоо бэлэй. 1968 оной зун туршалгын станциин байгуулагдаһааршье үзэгдөөгүй ехэ ургаса абтаа. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 60 центнер виноград хуряагаабди. Сибирьтэ ургажа шадаха эртын үрэ жэмэсэй өөһэдын элдэб сорттой болонхойбди. Туршалга хэдэг манай мичуринецүүд элдэб шэнжэлхы хүдэлмэри ябуулна. Хэхэ юумэнэй үшөө ехэ, гэбэшье гол шухалань хэгдээ гэжэ һананабди. Дулаанай орон нютагтай виноград Сибириин ямаршье хүйтэндэ хүлдэхэгүй гэжэ тодоруулагдаа. Байгша он соо Сибириин совхозууд виноградай 11 мянган мүшэр абаха.

Николай МЕЙСАК,
АПН-эй корреспондент.

ШЭНЭ КИНО

ҺОНИР-ХОЖО ХАРАМААР

Энэ февраль һарада Улаан-Үдэ хотымнай болон республикымнай аймагуудтахи клуб, кинотеатрнуудаар урмашан харамаар гүнзэгы удхатай, гоё һайхан фильмүүд абтажа тараагдаба. Тэдэнэй нэгэн Владимир Владимиров Александр Шлепянов хоёрой бэшэһэн сценариар залуу режиссер Савва Кулишай табиһан **«Мёртвый сезон»** гэһэн уран хурса публицистическэ удхатай энэ фильм үнэн болоһон ушар харуулна. Тус фильмын гол герой полковник Ладейников хүнэй ухаа балартуулдаг «Эр-эйч» гэжэ хэтэрхы муухай перепарат зохёоһон хатуу хэрзэгы нацистка врач Хасса гэгшые бэдэржэ олохые хүсэнэ.

— Үнгэрһэн дайнай үедэ нэгэ нацистка врачтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмни, «хүн бухэниие хюдаха хайра гамгүй» дээрэ агуу ехэ Германска импери тоотоохын түлөө «Европо болон бухы дэлхэй ёһотойбди» гэжэ хэлээ һэн... Ямаршье сагта нимэ хэтэрхы муухай һанаатай, зэрлиг шэрүүн хүнүүдэй энэ харата хэрэгыень гайлбарилан элиншэлхэ асуудал заатагүй гарана. Энээнэй түлөө Рихард Зорге, мүн бусад нүхэдүүдэймни ами наһаяа хайрлангүй тэмсэһэн тухай энэ фильм дотор хэлэгдэхэ. Зүгөөр эндэ оронойнь нэрэ хэлэгдээгүй. Нэрэ, фамилинуудынь хубилгагдаһаншье һаа, тэдэнэй тэмсэл, һанаа бодол тэрэл хэбээрээ харуулагданхай,—гэжэ гайхамшагта совет тагнуулшан Рудольф Иванович Абель фильмын эхиндэ тайлбарилна.

Тэрэнһээ гадна, «Зигзаг удачи» гэһэн уран һайханай фильм удхынгаа талаар яһала һонирхомоор Энэ фильм дотор хүхюун зантай, олондо мэдээжэшье бэшэ нэгэ хүнэй багахан түүхэ удхашална. Тэрэ нэгэ хотын фотоательедэ юрын фото-буулгагшаар хүдэлжэ байхадаа Москва ошожо, томохон журналай фотокорреспондент болохые хүсэдэг байба.

Тэрээндэ гэнтэ зол жаргал тудажа, гурэнэй урьһаламжын 3 процентнэ облигацяар 10 мянган түхэриг мүнгэ шүүхэдээ, өөрынгөө ажабайдалые эрид хубилгахаар шиидэбэ. Теэд тэрэнэй харилсан туһаталсалгын кассаһаа мүнгэ абажа, облигаци худалдажа абаһаниинь мэдэгдээд, эдэ түсэбынь буруу һүрэбэ бшуу. Тиигэжэ энэ харататэнь хамта нүхэдынь оролсожо, шуугыень хубаарилан абалсабад. Эгээл эндэ тэрэ ямар бэ даа түгшүүриин тохёолдожо, һанааень ...

Мүн тиихэдэ нүгөөдэ «...гела», «Огонь, вода и ... трубы», «Армия Трясогузки в бою» гэһэн уран һайханай фильмүүд олоной анхарал ... маар. Тэрэнһээ гадна, ... һарада олон тоото хроникальна, документальна болон научно-популярна фильмүүд харуулагдахаар хараалагданхай. Тэдэнэй «Я буду Родины солдатом», «Память о солдате», «...тов», «Можно ли остаться душным» болон бусад фильмүүдые харагшад ехэтэ һонирхо...

ЧЕМПИОНТОЙ УУЛЗАБА

Железнодорожно районой 41-дэхи дунда һургуулиин улаан булан соо һургуулиин үхибүүд олоороо сугларанхай, соггой хүхюунээр энеэлдэнэд. Уданшьегүй дунда зэргын нюргатай, СССР-эй спортын мастер Виктор Стрельниковэй зал соо орожо ерэхэдэ, альга ташалган аадар шэнгеэр адхарба.

Теэд гэнтэ алнаһанай шидэхэдэ дуулдахаар абяагүй болошобо. Боксоор Улаан-Үдэдэ һаяхан үнгэргэгдэһэн зональна мүрысөөндэ хабаадалсажа, Алас-Дурна зүгэй чемпион болоһон Виктор Стрельников эндэ сугларагшадтай уулзахаяа ерэһэн байгаа бшуу.

Энэ тулалдаанда һайнаар бэлдэжэ, туйлаһан амжалта тухайгаа, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтда хамта һурадаг студент нүхэд тухайгаа тэрэ һонирхолтой хөөрөө дэлгэбэ.

Һургуулиин директор Анна Петровна Рыжова тус һургуулида һуража гараһан Виктор Стрельниковтэ спортын, һуралсалайшье талаар бүри ехэ амжалта туйлахыень бүхы һурагшадай, багшанарай зүгһөө хүсэжэ, бэлэг барюулаа.

М. МАНДАРОВ.

ШАТАР

ИВАНОВО ХОТОҺОО МЭДЭЭСЭН

Шатараар «Буревестник» бүлгэмэй РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Иваново хотодо боложо байһан мүрысөөндэ аяар 22 бэрхэ шатаршад хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа туршалсажа байнхай. Энэ мүрысөөндэ манай республикын мэдээжэ шатаршан, РСФСР-эй энэ бүлгэмэй чемпион Л. Гармаева хабаадалсажа, анамана тэмсэнэ. Мүн тиихэдэ эдэнэрэй дунда орон дотороо суурхаһан бэрхэ шатаршад, Т. Сорокина (Краснодар), Л. Иващковская-Панова, Аталмасова (Иваново), Л. Ерёмина (Калининград), Кочетова (Казань) болон бусад бии.

Түрүүшынгээ уулзалгада манай шатаршан Л. Гармаева Е. Бичковатай наадахадаа тэнсээд, харин хоёрдохи турта Кочетковае (Казань) бэлэхэнээр шүүһэн байна.

Гурбадахи уулзалгадаа Буряадаймнай шатаршан А. Аталмасоватай испаниин гуримаар наадахадаа адли байдалтай болоо. Удаань нэгэ хүбүүень «эдеэд», бэрсэнүүдээ, мүн бусад ... даа андалдаһанайнь ... Аталмасова шүүтдэһэнээ ...

Тиигэжэ 3-һаа 3 очкотой ... һон Тамара Сорокина түрүү һуурида, удаадахи һуурида тус тустаа 2,5 очкотой Г... Тур (Краснодар) хоёр ябана.

Эндэ үнгэргэгдэхэ юһэн ... залгада илажа гараһан ... шатаршад байгша оной ... һарада Нальчик хотодо болохо ... мүрысөөндэ хабаадалсахаар ... лагданхай.

Л. КОРОЛЕ...

ИТАЛИИН АЖАЛШАД ЗАБАСТОВКО ХЭНЭ

РИМ. ТАСС-ай корреспондент Ю. Лопатин иигэжэ дамжуулба:

Итали бүхыдөө февралиин 5-най һүни бүгэдэ ниитын забастовкодо хабаадалсажа эхилээ. Дан дээрэхи мэдээнэй ёһоор, энэ забастовкодо 18 миллион шахуу хүдэлмэришэд, албахаагшад, тарияашад болон ремеслинникүүд, наймаашад болон хүлһэнэй хүдэлмэришэд хабаадалсана. Ороной экономикын бухы һалбаринууд забастовкодо дайрагданхай. Фабрикэ, заводууд, магазинууд болон дэлгүүрнүүд, банкнууд ба кредитнэ эмхи зургаанууд хүдэлхэеэ болинхой, почто, телефон, транспорт ехээр һаатажа, забһарлалгатайгаар ажаллана. Февралиин 5-най үдэр орон соо нэгэншье газетэ (үглөөнэй, үдэшын газетэнүүд) хэблэгдэн тараагүй. Театр, кинонууд хаагданхай.

Политическэ элдэб үзэл бодолтой ажалшад бата нэгэдэлтэйгээр, нэгэ ниитэ фронт болон жагсаа. Ороной гурбан профсоюзна ехэ нэгэдэлэй: Италиин бүгэдэ ниитын ажалай конфедерациин, Италиин ажалай холбооной, Италиин ажалшадай профсоюзуудай конфедерациин урягаар энэ забастовко хэгдэжэ байна.

Италиин олон миллион ажалшад ямар эрилтэ табинаб? Энэ асуудалда Италиин бүгэдэ ниитын ажалай конфедерациин хэблэлэй албанайхид ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ харюусаба: пенси ехэ болгохо, пенсионно тэдхэмжын бухы гуримые демократическа ёһоор шэнэдхэн хубилгаха эрилтэ табигдана. Энэ асуудалаар хэлсээнүүд ажалшадай, правительствын түлөөлэгшэдэй хоорондо үнинэй хэгдэһээр. Энэнэй урда тэдэ болоһон забастовконууд зарим тэды үрэ дүн туйлаа — правительство болон предприятинуудай эзэд зарим тэды буулта хээ, гэбэшье үшөөл хангалтагүй байһаар. Италиин хүдэлмэришэн анги мүнөө забастовко хэхэдээ, эдэ шухала асуудалнуудые хангалтатайгаар шиидхэхэ гэжэ эрид шиидэнхэй байһанаа харуулба. Эрэ хүнэй пенсидэ гаралтые 65-һаа 60 наһанда хүрэтэр, эхэнэрэй пенсидэ гаралтые 60-һаа 55 наһа хүрэтэр доошолуулха гэһэн эрилтэ ажалшад табижа байна.

Мүнөөнэй забастовкын үедэ бухы Итали соогуур митингнүүд, суглаанууд, демонстрацинууд болоно. Ехэ ехэ митингнүүд Рим, Неаполь, Милан, Турин, Генуя, Палермо, Флоренци, Венеци, мүн бусад городуудта хэгдэхээр хараалагдана. Эдээндэ ороной гурбан ехэ профсоюзна центрэй хүтэлбэрилхы гэшүүд хамтадаа ябуулга хэхэ байна.

Хүдэлмэришэдтэ эсэргүү хуулиин проект буруушаагдаба

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин судна бүтээгшэд, машина бүтээгшэдэй конфедераци лейбористнуудай правительствын бэлдэһэн, хүдэлмэришэдтэ харша хуулиин проектые эрид буруушааба. Профсоюзуудай эрхэ сүлөө хизаарлаһан хуули баталан абаха гэһэн бухы һэдэлгэнүүдтэ һаад хэхэ шухала гэжэ конфедерациин гүйсэдкомой заседани дээрэ февралиин 5-да шиидхэгдээ. Хуулиин шэнэ проекттэй сагаан дэбтэрые үнгэрэгшэ һарада правительство хэблэн гаргаһан байна. Тэрэ проектын ёһоор, тусхай бэшэ бухы забастовконууд (профсоюзуудай зүбшөөгөөгүй забастовконууд.— Редакторай албагалта) хоригдоно, тиимэ забастовконуудые эмхидхэгшэд сүүдээр мүрдэгдэхэ юм.

Англиин ехэ профсоюз болохо транспортна, мэргэжэл багатай хүдэлмэришэдэй профсоюз хэдэн үдэрэй саада тээ сагаан дэбтэрые буруушаагаа.

ХИЛЫН ГААНАҺАА

Анголын арадтай һаналаа нэгэдэлгын митинг болобо

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Португалиин колонизаторнуудта эсэргүү зэбсэгтэ тэмсэлые ангол арадай эхилһэн сагһаа хойшо 8 жэлэй ойн гүйсэһэнэй дашарамда, Анголын баатар арадтай һаналаа нэгэдэлгын ехэ митинг Браззавильда болоо.

Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй түлөөлэгшын (МПЛА), Конгын революциин Национальна соведэй (НСР) Браззавильда эмхидхэгдэһэн митингдэ НСР-эй директориин гэшүүн А. Пунги Соведэй, бухы конголез арадай үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ иигэжэ мэдүүлбэ: «Анголын аха дүү арад, тэрэнэй дайшалхы хүтэлбэрилэгшэ МПЛА Анголын арадай үнэн зүб тэмсэлые һайшаан дэмжэжэ, һанал нэгэтэй байдаг юм».

Анголын патриодуудай дайшалхы хэрэгүүд

ДАР-эс-САЛАМ. Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй (МПЛА) отрядууд 1968 оной туршада Португалиин 2.760 мүрдэгшэдые алаһан, 2.160 хүниие шархатуулһан байна. Анголодо МПЛА-гай зэбсэгтэ тэмсэл эхилһээр 8 жэлэй ойтой дашарамдуулан толилогдоһон МПЛА-гай коммюнике дотор тиигэжэ хэлэгдэнэ. Мүн энэ үе соо МПЛА-гай патриодууд 80 хүнөө алууһан, 50 хүнөө шархатуулһан байна гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

ШЭНЭ ОРЛЕАНДА

ШЭНЭ ОРЛЕАН. ТАСС-ай тусхай корреспондент С. Лосев иигэжэ дамжуулба:

Джон Кеннедиие алалсаа гэжэ гэмнэгдэһэн, Шэнэ Орлеанай Клей Шоу гэжэ наймаашанай сүүд үргэлжэлһөөр 14 хоноба. Хүхэ үнгэтэй округной уголовно сүүдэй байшан соо заседательнуудые шэлэжэ томилхо унжагай хүдэлмэреэ дүүргэжэ байна. 12 заседатель, үшөө нэгэ орлогшо заседатель тангаригаа үгэнхэй. Үшөө нэгэ орлогшо заседателиие һунгаха болоно. Хараха янзада орёо бэшэ гэжэ һанагдахаар хэрэг унжагайрна. Яахадааб гэхэдэ, Луизиана штадта гол ажалһаа һамшаад байһан үедэнь заседательнуудта мүнгэ түлэдэггүй юм. Хэрэг харалга хоёр һара үлүүтэй соо үргэлжэлхэ хэбэртэй.

Патронташ зүүһэн харуулшан сүүдэй залда ороходо харгы дээрэ эгээн түрүүн хүниие угтана. Зүүн ташаандань пистолет, баруун ташаандань наручникүүд. Удаань документнүүдые шалгаха залхуутай ажал эхилнэ, шерифэй олон туһалагшанар зал соо ороһон бухы хүнүүдые ехэл болгоомжотойгоор нэгжэнэ.

Луизиана штадай герб болохо аист шубуунай доодо тээ, хаагдаһан сонхонуудтай сүүдэй зал соо судья Хигерти һууряа эзэлбэ. Тээ дорохониинь — столой хажууда саб сагаан толгойтой, үһээ заһуулһан, хонхогор нюдатэй, 2 метр үндэр, томоотой джентльмен Клей Шоу ... дэйнгөө дунда һууна. Тамхи сэлжэ һорохо зуураа, нюдэ шал нэгэ абана, нэгэ хана.

Үмэглэгшэдэй саанахана — ...ной прокуророй орлогшо Дж... кок гэгшын толгойлдог ... һууряа эзэлэнхэй. Прокурор Гаррисон сүүдтэ ерэнэгүй ... Гаррисон һаяар бухы заседа... лай жюрин суглархада, ... түгэсхэлэй тогтоол уншаха ... риф Хайд мэдээсэбэ. Гэхэ ... һаа 50 хүрэтэр гэршэнэр ... жэ Шериф хэлэһэн байна ... шэд мүн лэ тэды шэнээн ... тэй. Тэдэнэрэй зариманиинь ... лэй саада тээ, март һарада ... даб дээрэхи сүүдтэ гэршэ ... юм.

«Нью Орлеанс стейтс айтем... тын мэдээсэһэнэй ёһоор, Л... Освальдын һамган Марина ... штадай губернатор байһан Дж... нели гэгшэд гэршэ болохо ... хаар зүбшөөлөө үгөө. Конне... оной ноябриин 22-то президент ... нэгэ машина соо һууж... үбсүүгээ, гарайнгаа сарбуу, ... гаа буудуулжа, хүндөөр ... юм. Президентые хэдэн ... буудаһан байгаа гэжэ ... тула Коннелиин дурлаһан ... нууд туһалха байха гэжэ ... багсаана.

Адвокадууд хооһоор шашан...

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корреспондент О. Аничкин иигэжэ мэдээсэбэ:

Роберт Кеннедиие алаа гэжэ гэмнэгдэһэн Сирхан Сирханай хэрэгые харалга Лос-Аджелеста һара шахуу соо унжагайржа байна.

Сүүдынь мүнөөшье хүрэтэр гол асуудалдаа ороодүй байһаар. Гэмнэгдэгшын адвокадууд Америкын сүүдэй гуримай ёһоор, хэрэг харалгые али болохоор унжагайруулан хойшолуулна. Сирхан Сирханиие гэмнэһэн һүүлэй шиидхэбэри гаргааша заседательнуудай ехэ жюри хүсэд һайнаар бүридхэгдөөгүй байгаа гээшэ ха гэжэ үмэглэгшэд һэжэг түрөөд байна. Ехэ жюрин заседательнуудай дунда «үгытэй зоной түлөөлэгшэд байгаагүй», тиимэһээ заседательнууд асуудал зүбөөр шиидхэжэ шадахагүй байгаа гэжэ үмэглэгшэд баталан хэлэнэ. Эдэнэр нимэ мэхэ гохо гаргажа, ...рин һүүлэй шиидхэбэриие ... хүсэлтэй. Ехэ жюрин гаргаһан хэбэриин үндэһөөр Сирхан ... сүүдтэ угтэһэниинь мэдээ...

Сирхан Сирхан адвокадуу... таар үсэгэлдэр сүүд дээрэ ... хеэ үгэ хэлэбэ. Тиихэдэ се... берт Кеннедиие буудаһан ... шаа ямаршье баримта дур...

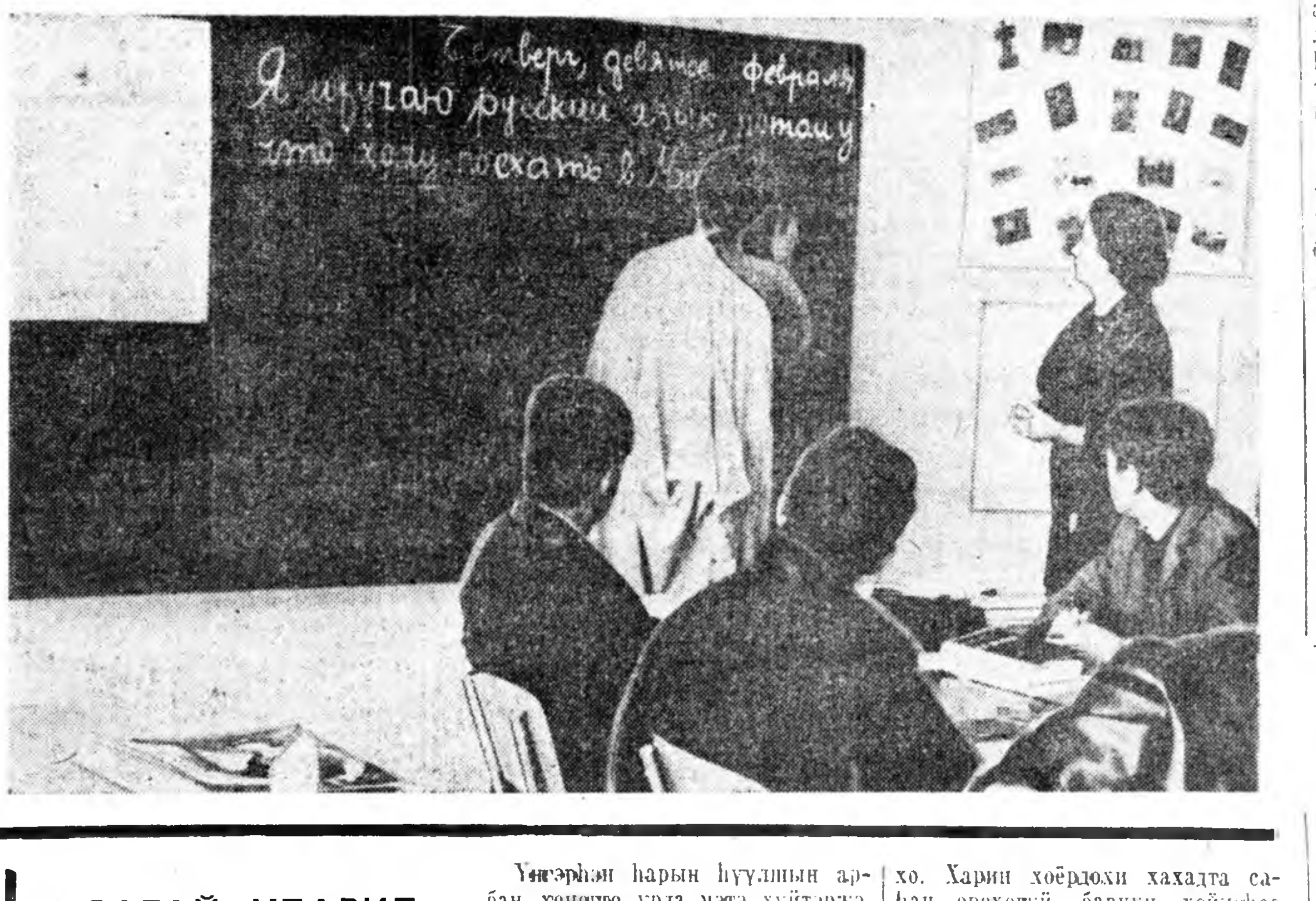
Судьянар болон гэмнэгш... лэгшэдэй мэхэ гохо гаргал... хээгүй. Нэгэ газарта удаан ажалгүй байһан дээрэһээ ... һээ мүнгэ олохые оролдо... гэжэ Сирхан Сирхан адво... асуудалда харюусахадаа ...

Сирхан Сирханиие сүүд... хэдэн һарын турша соо ... магад гэжэ Лос-Анжелес... мационно агентствын корре... нүүд мэдээсэнэ.

Хорото замаар

Американ армиин полигон болохо Графенвер гэжэ газарта (Бавари) НАТО-гой сэрэгэй һуралсал боложо дүүрэв. Ээрхэг түримхэй сэрэгэй энэ бүлэглэл социалис гүрэнүүдэй хилын хажууда нимэ ехэ сэрэгэй һуралсал урда тээнь хэзээшье хээгүй юм. США-гай армиин мотомеханизированэ сэрэгүүдтэй, мүн элдэб ...тай хамта Бундесверэй ага... гэй подразделенинүүд һура... баадуулагдаа. Хэблэлэй мэ... ёһоор, Графенвер гэжэ пол... 20 мянган солдат, офицер... дуулагдаһан байна.

Һая боложо дүүрэһэн сэ... ралсал социалис оронуудта ... гээр НАТО-гой хорото ябуу... хэжэ байһыень, дайнда ... һүжэрөөжэ, Европодо аюу... дууляжа байһыень улас... олониитэ хараба.

АЛЖИР. Бумердес городтохи нефть болон газай институтда нилээд олон хүбүүд, басагад һурана. Эндэхид ород хэлэ шудална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Би ород хэлэ шудалнаб, Москва ошохые хүсэнэб»—гэжэ залуу алжирец самбарта бэшэнэ. Баруун гар тээнь—хэлэ бэшэтэй эрдэмэй кандидат Т. Агаян.

ТАСС-ай фото.

„ПРАВДА БУРЯТИИ“ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Хүдөөгэй коммунистнуудай зорилго» гэһэн түрүү бэшэг. «Табан жэлые болзорһоонь урид» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Уралан нарижуулга олошорно» гэһэн И. Пассек гэгшын статья. Түрэл орон доторнэй.

Гурбадахи хуудаһанда: «Хуушанай ба мүнөөнэй Шэбэртэ» гэһэн Д. Мүнхоевой статья. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонин. В. Николаевай репортаж. Сонюсхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

18 часһаа «Манай саадта һайн даа» гэһэн үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 18.40 минутаһаа «В хоре только мальчики» гэһэн Ростовско телевидениин фильм-концерт. 19 часһаа «Холо, ойрын һонин» гэһэн дамжуулга (буряад хэлэн дээрэ). 19.20 минутаһаа «БМДК-гай маркатай» гэһэн дамжуулга. 19.50 минутаһаа «Хвосты» гэһэн мультфильм. 21.10 минутаһаа «Колхозой нравлениин тоосоон» гэһэн дамжуулга. 20.30 минутаһаа «Под лучом КП» гэһэн дамжуулга. 21 часһаа ТАСС-ай лентээр абтаһан мэдээсэл. 21.05 минутаһаа «Им покоряется небо» гэһэн уран һайханай фильм. 21.35 минутаһаа «Ленинградай балет».

САГАЙ УЛАРИЛ

ФЕВРАЛЬДА ЯМАР БАЙХАБ

Үнгэрһэн һарын һүүлшын арбан хоногто урда мэтэ хүйтэржэ, хойто болон Баргажанай аймагта 48—50, бэшэ газарнуудаар 38—41 градус хүйтэн болоһон байна. Тиигэжэ республика дотор агаарай температура дунда зэргээр 30—38 градус байгаа.

Энэ хүтасаа соо Прибайкалиин аймагта 1—5 миллиметр саһан ороо. Бэшэ аймагуудаар ороогүй.

Февраль һарын агаарай дунда зэргын температура 18—23, хойто аймагуудаар 25—30 градус хүйтэржэ, зарим газарнуудаар 20—25 миллиметр саһан орохоор хүлеэгдэнэ.

Энэ һарын түрүүшын хахадта бага зэргэ үүлэтэйшэг, зарим аймагуудаар һулахаанаар саһан opoxo. Харин хоёрдохи хахадта саһан орохогүй, баруун хойноһоо секундын 4—7 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Тиихэдэ һарын эхиндэ, мүн һүүлдэ секундын 12—15 метр хүсэтэйгөөр бордоһолхо.

Һүниндөө агаарай температура 26—31, үдэртөө 17—22 градус ба февралиин 7—9, 12—14, 24—27-ной үдэрнүүдтэ һүниндөө 17—22, үдэртөө 7—12 градус хүрэтэр хүйтэрхөөр багсаагдана. Хоёрдохи арбан хоногой эхеэр ба февраль һарын 18—23-най үдэрнүүдтэ агаарайнь температура доошолжо, һүниндөө 36—41, үдэртөө 19—24 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Л. ГОНЧАРОВА.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУД...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—..., приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—..., отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—..., 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности, строительства—61-35, советского строительства и быта—..., культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машбюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР.

Н-02324. Зак. ...